

I13.43354

Deloitte Accountants B.V.
Schenkkade 47
2595 AR Den Haag
Postbus 90721
2509 LS Den Haag
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9815
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Lansingerland
Postbus 1
2650 AA BERKEL EN RODENRIJS

Datum
24 september 2013

Behandeld door
W.P. de Vries RA

Ons kenmerk
243.896/2013/009-ah

Onderwerp
Opdrachtbevestiging controle jaarrekening en diverse specifieke
subsidieverantwoordingen 2013

Uw kenmerk

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met het besluit dat door uw gemeenteraad is genomen heeft u ons verzocht de jaarrekening te controleren van uw gemeente over het boekjaar eindigend op 31 december 2013.

Het doet ons genoeg door middel van deze brief de aanvaarding van de opdracht en de nadere invulling ervan te bevestigen.

Naast de opdrachtbevestiging voor de controle van de jaarrekening 2013 geldt deze opdrachtbevestiging ook voor de in bijlage 1 opgenomen specifieke subsidieverantwoordingen. De in deze brief genoemde voorwaarden gelden ook voor de niet in de bijlage bij deze opdrachtbevestiging opgenomen controleverklaringen bij de specifieke subsidieverantwoordingen.

Dit geldt niet voor specifieke subsidiedeclaraties die een hoog risicoprofiel of specifieke regelgeving kennen. Wij zullen, wanneer deze uitzondering aan de orde is, dit met uw college communiceren en hiervoor afzonderlijke, door uw college te ondertekenen opdrachtbevestigingen doen toekomen en u ook om specifieke afzonderlijke bevestigingen bij de verantwoording vragen.

Door middel van deze opdrachtbevestiging worden de aanvaarding van de opdracht, de omvang van de verantwoordelijkheid van Deloitte ten opzichte van uw organisatie en de wijze van rapportering vastgelegd en bevestigd.

2

24 september 2013
243.896/2013/009-ah

Wij vragen u een exemplaar van de bijgesloten opdrachtbevestiging te ondertekenen en aan ons retour te zenden.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'R' followed by a horizontal line extending to the right.

drs. R.D.H. Killeen RA MGA

Bijlagen: Opdrachtbevestiging 2013 in tweevoud.

Opdrachtbevestiging voor het boekjaar eindigend op 31 december 2013

Opdracht

Wij zullen fungeren als accountant van uw gemeente met het doel te onderzoeken of de jaarrekening het door de wet vereiste inzicht geeft, overeenkomstig het bepaalde in artikel 213, lid 2 van de Gemeentewet. De uitslag van ons onderzoek zullen wij weergeven in een controleverklaring en een verslag van bevindingen omtrent de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties.

De controleverklaring en het verslag van bevindingen bevatten alle in het kader van het dechargeverleningsproces relevante controlebevindingen. Deze stukken zijn bestemd om tezamen met de jaarrekening en de gezamenlijk daarmee openbaar te maken stukken te worden overgelegd aan de gemeenteraad in het kader van de vaststelling van de jaarrekening; een en ander overeenkomstig het bepaalde in artikel 197, lid 3 van de Gemeentewet. Voorts worden zij overgelegd aan het toezichthoudende orgaan (i.c. gedeputeerde staten van de provincie) en openbaar gemaakt.

Voorts zullen wij nagaan of de jaarrekening aan de bij en krachtens de wet gestelde voorschriften voldoet en of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig wettelijke bepalingen is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is.

Wij baseren ons bij de opdracht op de uitgangspunten die zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden en het door uw gemeenteraad vastgestelde protocol accountantscontrole dat van toepassing is voor 2013.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Wij zullen onze controle verrichten in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften. Indien u prijs stelt op een exemplaar van de Verordening Gedragscode, kunnen wij u die toesturen. Voorts zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door ons toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen nemen wij de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het door de gemeente opmaken van de jaarrekening en het getrouwe beeld daarvan. Deze risico-inschattingen zijn gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden, maar hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente gemaakte, schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij willen er de aandacht op vestigen dat als gevolg van het toepassen van deelwaarnemingen en andere beperkingen die inherent zijn aan een controle, gevoegd bij de beperkingen die inherent zijn aan elk systeem van interne beheersing, er een onvermijdbaar risico bestaat dat, zelfs indien een controle naar behoren is gepland en uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, een afwijking van materieel belang onontdekt blijft.

Onafhankelijkheid

Nederlands recht vereist dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Het betekent dat op een aantal vormen van overige dienstverlening aanvullende voorwaarden van toepassing zijn en dat voor sommige soorten van overige dienstverlening beperkingen gelden. Wij zullen in voorkomende gevallen deze voorwaarden en/of eventuele beperkingen met u bespreken.

Om onze onafhankelijkheid op efficiënte wijze blijvend te kunnen waarborgen, verzoeken wij u ons te informeren over de juridische structuur van uw gemeente, alsook van alle organisaties waarmee uw gemeente direct of indirect is verbonden. Wijzigingen in de (juridische) structuur kunnen met zich meebrengen dat wij genoodzaakt zijn de verlening van bepaalde diensten aan uw gemeente te beëindigen.

Als partners of professionals van onze organisatie het voornemen hebben in dienst te treden bij een controlecliënt gelden randvoorwaarden om onze onafhankelijkheid te kunnen waarborgen. Zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming zult u daarom geen aanbiedingen doen tot het aangaan van een dienstverband in een financiële verslaggevingsrol, aan huidige of voormalige partners of andere professionals van onze organisatie, indien de betreffende partner of professional betrokken was bij de jaarrekeningcontrole, totdat de van toepassing zijnde afkoelingsperiode volgens de onafhankelijkheidsvoorschriften is verstreken.

Voorts zult u zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming geen relaties aangaan met partners of andere professionals van onze organisatie waarbij sprake is van een gemeenschappelijk commercieel of financieel belang. In voorkomend geval zullen wij beoordelen of deze relatie past in het kader van de gewone bedrijfsuitoefening en of de samenloop met de controleopdracht een eventuele bedreiging vormt voor onze onafhankelijkheid.

Verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders

Door middel van het ondertekenen van deze opdrachtbevestiging erkent en begrijpt u dat het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijkheid draagt voor:

- Het opmaken van de jaarrekening die de financiële positie en de baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
- Een zodanige interne beheersing als het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder dat deze afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten.

En voorts voor het aan ons:

- Toegang verschaffen tot alle informatie waarvan het college van burgemeester en wethouders zich bewust is dat deze relevant is voor het opmaken van de jaarrekening, zoals vastleggingen, documentatie en andere aangelegenheden.
- Verstrekken van aanvullende informatie die wij kunnen vragen voor het doel van de controle.
- Onbeperkte toegang te verschaffen tot personen binnen de gemeente van wie wij vaststellen dat het noodzakelijk is van hen controle-informatie te verkrijgen.

Het college van burgemeester en wethouders dient erop toe te zien dat de rechten en verplichtingen van de gemeente op toereikende wijze in de jaarrekening tot uitdrukking worden gebracht, met inbegrip van die rechten en verplichtingen die reeds bestaan, maar niet via de normale administratieve procedures zijn vastgelegd. In sommige gevallen kunnen deze rechten en verplichtingen niet door accountantscontrole worden ontdekt. Reeds bekende en/of te verwachten gebeurtenissen en omstandigheden zullen tevens op adequate wijze in de jaarrekening tot uitdrukking moeten worden gebracht. Wij zullen in verband met deze aspecten het college van burgemeester en wethouders verzoeken de mededelingen die in dat kader aan ons zijn gedaan schriftelijk te bevestigen.

Voorts zullen wij het college van burgemeester en wethouders vragen schriftelijk te bevestigen dat het van oordeel is dat het effect van eventuele ongecorrigeerde afwijkingen in de jaarrekening, zowel afzonderlijk als in totaal, niet van materieel belang is voor de jaarrekening als geheel. Een overzicht van deze posten zal in de schriftelijke mededeling worden opgenomen of eraan worden gehecht. Wij hebben er alle vertrouwen in om te kunnen rekenen op volledige medewerking van uw personeel en vertrouwen erop dat zij alle vastleggingen, documentatie en andere informatie die in het kader van de controle benodigd is, beschikbaar stellen.

Fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust bij zowel het toezichthoudend orgaan als het college van burgemeester en wethouders. De accountant is niet verantwoordelijk en aansprakelijk voor de preventie van fraude.

Door de kenmerken van fraude, vooral wanneer gebruik wordt gemaakt van verhulling door samenspanning en vervalste documentatie, kan een controle, ook al is deze opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden, een fraude van materieel belang niet ontdekken. Daar onze controle is opgezet om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, richt onze controleopdracht zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. Indien bij de uitvoering van de controleopdracht aanwijzingen voor fraude worden verkregen, zullen wij, ongeacht de mogelijke omvang en de aard van de vermoede fraude, aanvullend onderzoek verrichten, afgestemd op het vaststellen van de aard en omvang van de fraude in relatie tot de jaarrekening. Indien wij een aanwijzing voor – of een redelijk vermoeden van – fraude verkrijgen, zullen wij hierover communiceren met het college van burgemeester en wethouders en/of de gemeenteraad. Indien sprake is van een redelijk vermoeden van fraude van materieel belang ten aanzien van de jaarrekening zullen wij tevens handelen conform artikel 26, lid 2 van de Wet toezicht accountantsorganisaties.

In het kader van Nederlandse Standaard 240, *“De verantwoordelijkheid van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten”*, zullen wij het college van burgemeester en wethouders vragen de volgende punten schriftelijk te bevestigen:

- a. Het college van burgemeester en wethouders erkent zijn verantwoordelijkheid voor het opzetten, implementeren en onderhouden van de interne beheersing gericht op het voorkomen en ontdekken van gevallen van fraude.
- b. Het college van burgemeester en wethouders heeft ons de resultaten gemeld van de inschatting door het management van het risico dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang zouden kunnen bevatten die het gevolg zijn van fraude.
- c. Het college van burgemeester en wethouders heeft aan ons zijn kennis verstrekt met betrekking tot fraude en vermoede fraude die op de gemeente van invloed zijn en waarbij betrokken zijn:
 - het management;
 - werknemers die een belangrijke rol spelen bij de werking van de interne beheersing; of
 - anderen in het geval dat de fraude een effect zou kunnen hebben dat van materieel belang is voor de financiële overzichten; en
- d. Het college van burgemeester en wethouders heeft ons op de hoogte gesteld van alle aantijgingen van fraude of van vermoede fraude op de financiële overzichten van de gemeente van invloed zijn en waarvan het college van burgemeester en wethouders kennis heeft verkregen via werknemers, voormalige werknemers, analisten, regelgevers, toezichthouders of via anderen.

Naleving specifieke wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad zijn ook verantwoordelijk voor de naleving van wettelijke en andere voorschriften.

Ons onderzoek richt zich mede op de rechtmatigheid van de totstandkoming van in de jaarrekening verwerkte baten, lasten en balansmutaties. Het interne beheersinstrumentarium ter borging van de juiste naleving van wet- en regelgeving zullen wij daartoe mede in ons onderzoek betrekken. Daarbij nemen wij de uitgangspunten en aanwijzingen in acht die zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, alsmede de uitgangspunten en standpunten van de commissie BBV en de aanwijzingen en beroepsvoorschriften van de NBA. De wet- en regelgeving die als norm geldt voor de rechtmatigheidscontrole, is door u vastgelegd in het normenkader met het bijbehorende toetsingskader. Ook kan het toetsingskader worden geoperationaliseerd door het direct inrichten en vertalen van de van toepassing zijnde bepalingen vanuit het normenkader in de beheersorganisatie van uw gemeente middels processen, procedures, richtlijnen of checklists waaruit expliciet duidelijk is en wordt gemaakt aan welke bepalingen financiële rechtmatigheidsconsequenties worden verbonden.

Een controleopdracht zal in het algemeen niet leiden tot ontdekking van overtredingen van alle wet- en regelgeving. Ontdekking van overtredingen, ongeacht de materialiteit, zal leiden tot een overweging van de implicaties voor de integriteit van het management of de werknemers en het mogelijke effect op andere aspecten van onze controle.

Wij zullen het college van burgemeester en wethouders verzoeken schriftelijk te bevestigen dat het alle inlichtingen heeft verstrekt omtrent alle hem bekende werkelijke of mogelijke overtredingen van wet- en regelgeving, waarmee bij de opstelling van de jaarrekening rekening moet worden gehouden.

Rapportage

Wij zullen over de uitkomsten van onze werkzaamheden aan uw gemeenteraad rapporteren in de vorm van een controleverklaring bij de jaarrekening en een verslag van bevindingen. Er kunnen omstandigheden zijn waarin het, op basis van onze controlebevindingen, noodzakelijk kan zijn de vorm en inhoud van onze controleverklaring aan te passen. Onze controleverklaring is bestemd om aan de gemeenteraad te worden overgelegd bij de opgemaakte jaarrekening en te worden opgenomen in de openbaar te maken stukken, te weten de jaarrekening, het jaarverslag en de overige gegevens. U verstrekt ons daartoe concepten van de openbaar te maken stukken.

Onze controleverklaring mag eerst openbaar worden gemaakt na schriftelijke toestemming onzerzijds. Indien de jaarrekening niet volledig wordt openbaar gemaakt, zullen wij u waar mogelijk een aangepaste controleverklaring doen toekomen.

Onze voorafgaande schriftelijke toestemming is vereist voor elke nieuwe openbaarmaking van de jaarrekening. Dit geldt ook voor publicatie op internet, het openbaar maken of verzenden aan derden van een ander financieel verslag waarin onze naam wordt genoemd, alsmede ten aanzien van het gebruik van onze naam in elk ander document dat openbaar wordt gemaakt of ter beschikking wordt gesteld aan derden. In al deze gevallen dient u ons tijdig een concept van het document te verstrekken voordat het wordt verspreid.

In aanvulling daarop ontvangt het college van burgemeester en wethouders op basis van onze interim-controle een managementletter, waarin wij de eventueel geconstateerde tekortkomingen en mogelijke verbeteringen in de administratieve organisatie van uw gemeente aangeven, met name ter zake van de daarin besloten interne beheersingsmaatregelen.

Single information Single audit

Voor een aantal benoemde rijksbijdrageregelingen moet op basis van Single information Single audit (SiSa) verantwoording worden afgelegd via een specifieke afzonderlijke bijlage in de jaarstukken. Het ministerie van BZK heeft in een aantal notities aangegeven welke voorwaarden hierop van toepassing zijn. Belangrijke informatie met betrekking tot de achtergronden van deze regeling is te raadplegen op de SiSa-website van het ministerie van BZK:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/gemeentelijke-financien/specifieke-uitkeri>.

Specifieke subsidieverantwoordingen

Deze opdrachtbevestiging heeft naast de controle van de jaarrekening tevens betrekking op de controle van afzonderlijke specifieke subsidieverantwoordingen. Een overzicht van de op dit moment bekende specifieke subsidieverantwoordingen waarbij nog een afzonderlijke controleverklaring moet worden afgegeven voor uw gemeente is opgenomen in bijlage 1 bij deze opdrachtbevestiging. Overigens zullen wij desgevraagd ook additioneel opkomende verzoeken om een controleverklaring bij andere afzonderlijke specifieke subsidieverantwoordingen ter hand nemen.

Naast de in deze opdrachtbevestiging algemeen opgenomen voorwaarden rondom bijvoorbeeld verantwoordelijkheden, fraude en onafhankelijkheid, die ook gelden ten aanzien van de specifieke subsidieverantwoordingen, geldt nog een aantal aanvullende aspecten.

Uw college is verantwoordelijk voor het juist, tijdig en volledig opstellen van de specifieke subsidieverantwoordingen die ter controle aan ons worden aangeboden. De te controleren subsidieverantwoordingen worden controlegereed aangeboden. Dit wil zeggen voorzien van de relevante documentatie en voorafgaand aan onze controle onderworpen aan een adequate interne controle.

Wanneer dit niet het geval is, zullen wij dit aan uw college terug melden.

Door middel van ondertekening van de specifieke subsidiedeclaraties bevestigt uw college:

- De expliciete verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de subsidiedeclaratie.
- Dat de subsidiedeclaratie is opgesteld in overeenstemming met de eisen zoals deze zijn gesteld in de betreffende subsidieaanvraag en die zijn opgenomen in de subsidieaanvraag en de hierop afgegeven beschikking.
- Dat is voldaan aan alle relevante subsidievoorwaarden en wet- en regelgeving, die bij niet-nakoming van materieel belang zouden kunnen zijn voor de subsidiedeclaratie.
- Dat ons alle feiten en omstandigheden zijn gemeld die van belang zijn voor de opgemaakte subsidiedeclaratie.
- Diens verantwoordelijkheid voor de opzet en invoering van maatregelen van interne beheersing om fraude te voorkomen en te ontdekken.
- Dat het ons op de hoogte heeft gesteld van alle aantijgingen van fraude of van vermoede fraude die op de subsidiedeclaratie van uw organisatie van invloed zijn, waarbij betrokken zijn het management, werknemers met een belangrijke rol in de interne beheersing of anderen, ingeval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de subsidiedeclaratie.
- Dat ons is heeft gegeven in de gehele administratie, de daaraan ten grondslag liggende gegevens en alle notulen in het kader van de specifieke ter controle aangeboden subsidiedeclaraties.
- Dat geen andere voorwaardelijke baten of lasten of andere verplichtingen uit de subsidieregeling bestaan die moeten worden verwerkt of toegelicht in de subsidiedeclaratie, inclusief (voorwaardelijke) verplichtingen die een materiële invloed op de subsidiedeclaratie kunnen hebben.
- Dat zich geen gebeurtenissen na einde projectperiode hebben voorgedaan die aanpassing vereisen van de subsidiedeclaratie of de toelichting daarop, behalve hetgeen in de toelichting van de specifieke subsidiedeclaratie is opgenomen.

De hiervoor genoemde voorwaarden gelden ook voor de niet in de in bijlage 1 bij deze opdrachtbevestiging opgenomen verklaringen.

Wanneer ons specifieke subsidieverantwoordingen worden aangeboden die een hoog risicoprofiel kennen, dan zullen wij dit met u communiceren en hiervoor een afzonderlijke, door uw college te ondertekenen opdrachtbevestiging doen toekomen en ook een specifieke afzonderlijke bevestiging vragen.

Bij reguliere subsidieverantwoordingen met een laag risicoprofiel zullen wij u een afzonderlijke kostenopgave doen toekomen, waarin wij verwijzen naar de hiervoor genoemde voorwaarden.

Inzage in onze dossiers door toezichthouders en andere instanties

Alle werkpapieren en dossiers, andere materialen, rapporten en zaken gecreëerd, ontwikkeld of uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V. als onderdeel van ons onderzoek zijn eigendom van Deloitte Accountants B.V.

Wij kunnen verplicht worden om aan derden, bijvoorbeeld toezichthouders en FIOD-ECD, op grond van wettelijke bepalingen of andere voorschriften informatie te verstrekken of toegang te verschaffen tot onze werkpapieren en dossiers. Daarnaast kunnen wij door derden verzocht worden informatie te verstrekken of inzage te verschaffen in onze werkpapieren en dossiers. Op grond van geheimhoudingsregels zijn wij in sommige gevallen verplicht uw schriftelijke toestemming voor inzage te verkrijgen. Indien een dergelijk verzoek ons bereikt, zullen wij hierover zo spoedig mogelijk contact met u opnemen over de voorwaarden waaronder aan dit verzoek kan worden voldaan en om uw toestemming vragen voor zover noodzakelijk. Ook de Belastingdienst kan in het kader van het bovenstaande voor een reguliere belastingcontrole aan ons verzoeken informatie te verstrekken of inzage in onze werkpapieren en dossiers te verschaffen. Een dergelijk verzoek zal altijd in eerste instantie aan u en/of uw juridisch of fiscaal adviseur kenbaar worden gemaakt door de controlemedewerker van de Belastingdienst. Wij zijn van mening dat het algemeen belang er mee gediend is dat de Belastingdienst bij belastingcontroles kan steunen op de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de controle van jaarrekeningen. Wij zullen u vragen om uw instemming schriftelijk aan ons kenbaar te maken. In dat kader zullen wij bij een verzoek van de Belastingdienst zo spoedig mogelijk contact met u opnemen.

Mocht u in een concrete situatie uw instemming onthouden, dan zullen wij op grond van onze gedragsregels de redenen nagaan waarom u uw instemming niet geeft.

Review

Het komt voor dat subsidiërende instanties reviews uitvoeren op een te verstrekken of verstrekte subsidiebijdrage. Een review wordt bijvoorbeeld uitgevoerd om vanuit de subsidieverstrekker aanvullend de rechtmatigheid van de bestedingen vast te stellen of de uitvoering van de regeling nader te controleren. Een dergelijke review kan onder meer inhouden dat de betreffende subsidieverstrekker vragen heeft aan ons of inzage wenst in het betreffende controledossier. Aangezien op voorhand de kosten en de frequentie van reviews niet zijn in te schatten, zullen wij u hiervan in kennis stellen en u een kostenopgave doen toekomen wanneer dit aan de orde is. De kosten van eventuele reviews zijn derhalve niet opgenomen in de huidige kostenopgave.

Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

Ingevolge de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) dienen wij cliëntonderzoek te verrichten alvorens wij de opdracht kunnen aanvaarden. Voorts zijn wij op grond van de Wwft verplicht een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie van of ten behoeve van een cliënt, voor zover die wordt gesignaleerd in het kader van onze normale werkzaamheden, te melden aan de Financial Intelligence Unit Nederland te Zoetermeer.

Honorarium

Ons honorarium is gebaseerd op de tijdsbesteding van ons controleteam, inclusief te maken kosten. De individuele uurtarieven zijn in overeenstemming met de mate van verantwoordelijkheid en de vereiste ervaring en bekwaamheid van elk der teamleden. De betalingstermijn 30 dagen. De kosten voor de accountantscontrole hangen mede af van de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne controle van uw gemeente (ten aanzien van zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid). Wij hebben de onderstaande raming gebaseerd op de uitgangspunten voor de accountantscontrole die in het vorenstaande zijn beschreven.

Wij verwachten dat ons honorarium voor de jaarrekeningcontrole € 25.980 exclusief omzetbelasting en inclusief reis- en verblijfkosten zal bedragen. De declaraties zullen worden opgemaakt en verzonden conform de afspraken zoals deze naar aanleiding van het programma van eisen met u zijn gemaakt.

Separaat verlangde controleverklaringen die zijn opgenomen in bijlage 1 en separaat verlangde controleverklaringen die (nog) niet zijn opgenomen in bijlage 1, zullen worden afgerekend op basis van werkelijke tijdsbesteding. Voorafgaand aan de controle doen wij uw organisatie een opgave met de te verwachten kosten toekomen.

Elektronische communicatie

Behoudens voor zover schriftelijk anders is overeengekomen, mogen partijen ervan uitgaan dat verzending van correct geadresseerde faxberichten, e-mails (met inbegrip van e-mails die via internet worden verstuurd) en voicemailberichten, ongeacht of deze vertrouwelijke informatie of stukken bevatten die op de opdracht betrekking hebben, over en weer wordt aanvaard. Hetzelfde geldt voor andere door de andere partij gebruikte of aanvaarde communicatiemiddelen.

Partijen beseffen dat internet per definitie onveilig is en dat gegevens beschadigd kunnen worden, dat berichten niet altijd meteen of helemaal niet worden bezorgd en dat het in voorkomende gevallen wellicht beter is om andere communicatiemiddelen te gebruiken. Bij elektronische communicatie speelt bovendien het risico van besmetting met een virus. Partijen dienen ieder hun eigen systemen en belangen te beschermen en aanvaarden, voor zover wettelijk is toegestaan, jegens de ander geen enkele verantwoordelijkheid uit welken hoofde dan ook voor verlies, schade of omissies die op welke wijze ook voortvloeien uit het gebruik van internet of uit het gebruik van de netwerken, applicaties, elektronische gegevens of overige systemen van cliënt door Deloitte-entiteiten.

Dienstverlening

Wij besteden veel aandacht aan goede arbeidsomstandigheden van onze medewerkers. De kwaliteit van een werkplek heeft een directe relatie met de gezondheid van medewerkers en het voorkomen van RSI en overige beroepsziektes of -aandoeningen. Wij verzoeken het gemeentebestuur dan ook om onze medewerkers te voorzien van adequate werkruimte en overige faciliteiten.

Algemene voorwaarden

Op onze dienstverlening zijn onze Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, hoofdstuk A, november 2010, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837, van toepassing, die terug te vinden zijn op www.deloitte.nl. Door ondertekening en retournering van deze opdrachtbevestiging verklaart u de algemene voorwaarden te hebben gezien en de voorwaarden te accepteren.

9

24 september 2013
243.896/2013/009-ah

Feedback over onze dienstverlening

Deloitte stelt feedback over haar dienstverlening zeer op prijs en heeft een uitgebreid programma om cliënten om feedback te vragen. Wij staan natuurlijk ook open voor uw feedback op momenten dat wij er niet expliciet om vragen. Heeft u een vraag of wilt u iets kwijt over deze opdracht, neem dan contact op met Ron Killeen.

Heeft u, buiten deze opdracht, nog andere vragen over de dienstverlening van Deloitte of wilt u uw mening over Deloitte geven, neem dan contact op met ing. John Wisse RA, via nummer 088 288-2888.

Ten slotte

Met groot genoegen aanvaarden wij deze opdracht. Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben, aarzelt u dan niet contact op te nemen met de heer Killeen.

Wij vertrouwen erop dat wij met deze opdrachtbevestiging een goed inzicht hebben gegeven in de afspraken die uw gemeente met Deloitte heeft gemaakt. Wij verzoeken u vriendelijk het tweede exemplaar van deze brief op de aangegeven plaats te ondertekenen en te retourneren als blijk van uw instemming met het voorgaande.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.D.H. Killeen RA MGA

Voor akkoord,

Namens de gemeente:

Naam en functie:

Datum:

Bijlagen:

1. Specificatie specifieke subsidieverantwoordingen
2. Omstandigheden van invloed op de overeengekomen data van voltooiing en op het verwachte honorarium

Bijlage 1: Specificatie specifieke subsidieverantwoordingen

Subsidiedeclaratie

Buitenfitnessapparatuur
joggingpad Meerpolder
(investeren in leefkwaliteit).

Project en controleperiode

November 2011 – april 2013

Subsidieregeling

Revitalisering stedelijk gebied en
ontwikkeling woonmilieus,
verordening 'Investeringsreserve
stadsregio Rotterdam 2011'

Bijlage 2: Omstandigheden van invloed op de overeengekomen data van voltooiing en op het verwachte honorarium

Boekjaar geëindigd op 31 december 2013

Het verwachte honorarium voor de gemeente is gebaseerd op bepaalde veronderstellingen. Tijdens de opdracht zouden zich bepaalde omstandigheden kunnen voordoen die een belangrijke invloed zouden kunnen hebben op de nagestreefde data van voltooiing en op het verwachte honorarium. Als gevolg hiervan zouden additionele honoraria noodzakelijk kunnen zijn. Zulke omstandigheden omvatten, maar zijn niet beperkt tot, het volgende:

1. Op verzoek van de gemeente aangebrachte veranderingen in de planning van de opdracht. Veranderingen in de planning van de opdracht vereisen gewoonlijk het opnieuw toewijzen van Deloitte-personeel. Echter, omdat het vaak moeilijk is om personen opnieuw toe te wijzen aan andere opdrachten, kan dit voor Deloitte resulteren in onverwachte kosten.
2. Niet alle voor de controle benodigde onderbouwingen en door de gemeente op te leveren stukken zijn (a) op de verzochte datum door de gemeente verstrekt, (b) gecompleteerd in een voor Deloitte acceptabel formaat, (c) mathematisch correct, en/of (d) in overeenstemming met de administratie (bijvoorbeeld grootboekrekeningen). Deloitte zal een aparte lijst van benodigde schema's en termijnen aan de gemeente verstrekken.
3. Elektronische bestanden in het juiste formaat met daarin de opgevraagde informatie worden door de gemeente niet tijdig verstrekt voor onze bestandsanalyseprogramma's. Deloitte zal een aparte lijst van benodigde elektronische bestanden en termijnen waarop deze bestanden nodig zullen zijn aan de gemeente verstrekken.
4. Belangrijke nieuwe vraagstukken of veranderingen zoals:
 - a. Significante nieuwe verslaggevingsvraagstukken die een ongebruikelijke hoeveelheid tijd behoeven om opgelost te worden.
 - b. Significante wijzigingen in het verslaggevingsbeleid in vergelijking met eerdere jaren.
 - c. Significante wijzigingen of transacties die zich voordoen voorafgaand aan de afgifte van onze rapportages.
 - d. Significante wijzigingen in het personeel van de financiële administratie, zijn verantwoordelijkheden of zijn beschikbaarheid.
5. Significante vertragingen in de door de gemeente geleverde assistentie bij de uitvoering van de opdracht of vertragingen in de oplevering van documentatie door de gemeente als verzocht door Deloitte. Alle facturen, contracten en andere documenten die wij nader zullen opvragen, worden niet (tijdig) gelokaliseerd of niet voor ons makkelijk toegankelijk gemaakt door het personeel van de gemeente.
6. In het huidige jaar ontstane vermindering van de kwaliteit van de administratie van de gemeente in vergelijking met de opdracht van het voorafgaande boekjaar.

12

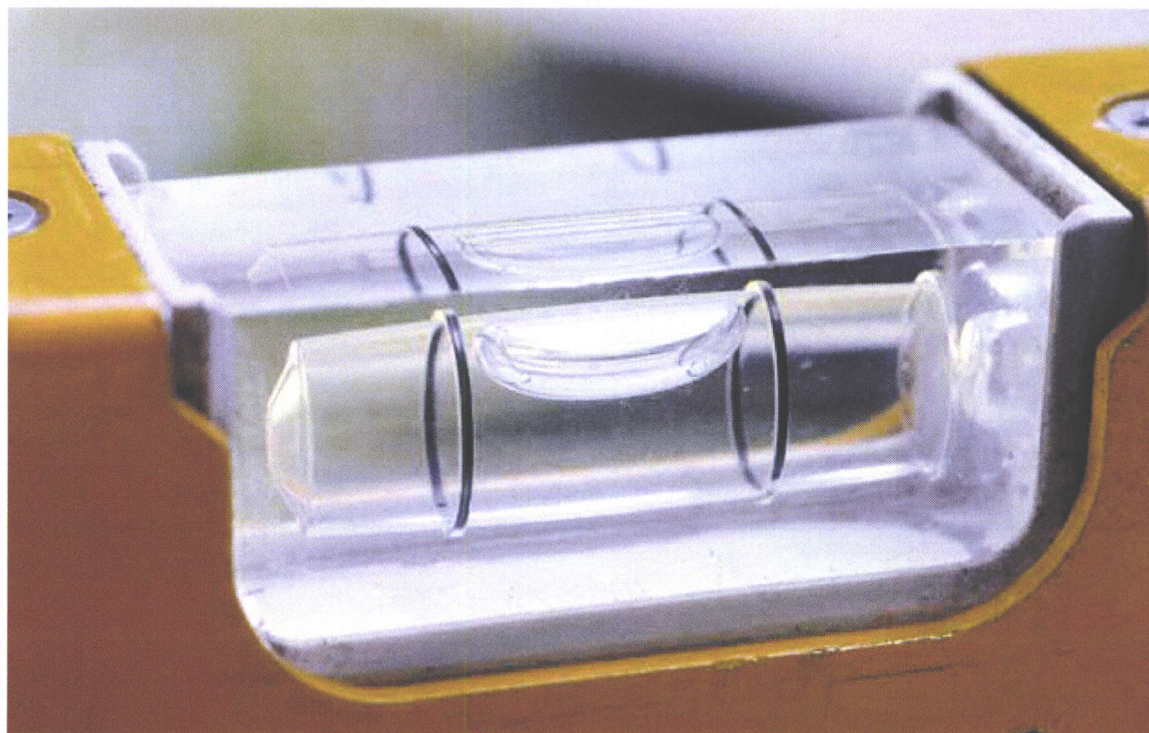
24 september 2013

243.896/2013/009-ah

7. De gemeente voorziet ons niet van een grootboek in hetzelfde formaat als de jaarrekening, met verwijzingen naar de onderliggende bescheiden (per grootboekrekeningnummer). Niet alle journaalposten zijn verwerkt in het door ons ontvangen grootboek. De gemeente heeft geen met het grootboek en de onderliggende documenten (voor toelichtingen en kasstroomoverzichten) aansluitende conceptjaarrekening opgesteld.
8. Gedurende de controle wordt een grote hoeveelheid aan controlecorrecties geïdentificeerd.
9. Wijzigingen in de reikwijdte van onze controle die zijn veroorzaakt door gebeurtenissen buiten onze macht.
10. Te late betaling van onze facturen.

Algemene Voorwaarden
Dienstverlening Deloitte Nederland
November 2010

Inhoud

A: Algemene voorwaarden betreffende alle diensten	4
B: Aanvullende voorwaarden betreffende ICT-diensten	13
C: Aanvullende voorwaarden betreffende (tijdelijke) detachering van medewerkers	19

gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837

A: Algemene voorwaarden betreffende alle Diensten

De Algemene Voorwaarden zijn van toepassing op alle rechtsverhoudingen tussen Cliënt en Deloitte, behoudens voor zover de toepasselijkheid van de Algemene Voorwaarden ingevolge wet- of regelgeving of op grond van een schriftelijke overeenkomst is uitgesloten of beperkt en behoudens wijzigingen in de Algemene Voorwaarden, die door beide partijen uitdrukkelijk schriftelijk zijn bevestigd.

De toepasselijkheid van algemene voorwaarden van Cliënt wordt hierbij uitdrukkelijk van de hand gewezen.

De onderscheiden hoofdstukken in de Algemene Voorwaarden zijn op een Opdracht van toepassing krachtens overeenkomst dan wel wanneer Deloitte er redelijkerwijze van uit mag gaan dat de ingevolge een Opdracht aangeboden of verrichte Diensten onder het betreffende hoofdstuk vallen.

Indien de inhoud of uitleg van de Opdrachtbevestiging en de Algemene Voorwaarden conflicteren, prevaleert de inhoud van de Opdrachtbevestiging. Indien de inhoud of uitleg van de hoofdstukken in de Algemene Voorwaarden onderling strijdig zijn, prevaleert het hoofdstuk dat het meest specifiek op de Diensten van toepassing is. Derhalve heeft het bepaalde in hoofdstuk B voorrang op het bepaalde in hoofdstuk A wanneer hoofdstuk B van toepassing is, en heeft het bepaalde in hoofdstuk C voorrang op het bepaalde in hoofdstukken A en B wanneer hoofdstuk C van toepassing is.

Definities:

"Algemene Voorwaarden" betekent het bepaalde in dit document.

"Claim" betekent een (rechts)vordering van welke aard ook (wegens een toerekenbare tekortkoming, onrechtmatige daad of anderszins).

"Cliënt" betekent de natuurlijke of rechtspersoon met wie Deloitte als opdrachtnemer een overeenkomst van opdracht aangaat.

"Communicaties aan Cliënt" betekent alle door een Deloitte Entiteit uit hoofde van een Opdracht verstrekte informatie, stukken of overige mededelingen, ongeacht de vorm waarin de verstrekking plaatsvindt; daaronder zijn mede begrepen door Deloitte Entiteiten vervaardigde (concept) rapportages, (concept) memoranda en (concept) adviezen.

"Deliverables" betekent de in de Opdrachtbevestiging genoemde prestaties en werkproducten die door Deloitte uit hoofde van de Opdracht aan Cliënt geleverd (moeten) worden.

"Deloitte" betekent een of meer rechtspersonen die groepsmaatschappij in de zin van artikel 2:24b BW zijn van Deloitte Holding B.V. en die ingevolge een Opdracht Diensten voor Cliënt (moeten) verrichten.

"Deloitte Entiteit" betekent een 'member firm' van DTTL (met inbegrip van Deloitte, maar met uitsluiting van DTTL zelf) alsmede hun Groepsmaatschappijen, rechtsvoorgangers, rechtsoptvolgers en rechtverkrijgenden alsmede alle aandeelhouders, bestuurders, partners, gevolmachtigden en medewerkers.

"Deloitte Technologie" betekent producten van de geest, materiaal, informatie, technologieën, berekeningswijzen en hulpmiddelen en overige intellectuele of industriële eigendom, die Deloitte heeft verkregen of waarop Deloitte anderszins rechten heeft, dan wel die in verband met de uitvoering van de Diensten door Deloitte ingezet, geleverd, gewijzigd, gecreëerd of verkregen worden, dan wel waarop Deloitte in verband met de uitvoering van de Diensten anderszins rechten verkrijgt.

"Diensten" betekent de Diensten en de Deliverables als omschreven in de Opdrachtbevestiging.

"DTTL" betekent Deloitte Touche Tohmatsu Limited, een United Kingdom private company limited by guarantee.

"Groepsmaatschappij" betekent een (rechts)persoon die zeggenschap uitoefent over, onder zeggenschap staat van, dan wel onder gezamenlijke zeggenschap

staat van hetzij de wederpartij bij een Opdrachtbevestiging hetzij een Deloitte Entiteit – in de zin van art. 2:24b BW –, waaronder mede begrepen de natuurlijke persoon die zeggenschap over bedoelde rechtspersonen uitoefent. Indien de Opdracht op een transactie betrekking heeft, wordt onder “Groepsmaatschappij” niet verstaan een rechtspersoon die aan de financiering van die transactie deelneemt of overweegt daaraan deel te nemen.

“**Hulppersoon**” betekent een derde (niet zijnde een Deloitte Entiteit of Groepsmaatschappij) aan wie Deloitte een of meer Diensten heeft uitbesteed.

“**Opdracht**” betekent de Opdrachtbevestiging en de daarop toepasselijke Algemene Voorwaarden.

“**Opdrachtbevestiging**” betekent de schriftelijke overeenkomst van opdracht tussen Cliënt en Deloitte en eventuele andere bijlagen daarbij, maar met uitzondering van de toepasselijke Algemene Voorwaarden.

“**Overige Ontvangers**” betekent een of meer personen of organisaties (niet zijnde Cliënt) die in de Opdrachtbevestiging of later met wederzijdse instemming door Deloitte en Cliënt schriftelijk zijn aangewezen als ontvanger van een Deliverable of van een Mededeling aan Cliënt.

“**Professionele Adviseur**” betekent iedere professionele adviseur van Cliënt die professioneel advies aan Cliënt verleent en voor wie de inhoud van de door Deloitte verstrekte Communicaties aan Cliënt relevant kan zijn bij de advisering aan Cliënt. Hiervan zijn echter uitdrukkelijk uitgesloten kredietverleners of overige financiële instellingen die deelnemen of overwegen deel te nemen aan de financiering van een transactie waarop de Opdrachtbevestiging betrekking heeft.

“**Schade**” betekent alle Claims, schadevergoedingen en kosten die op welke wijze dan ook verband houden met of voortvloeien uit de Opdracht of de Diensten.

“**Vertrouwelijke Informatie**” betekent alle informatie, handelsgeheimen of overige eigendomsrechtelijk beschermde informatie met betrekking tot een partij (de “Verstrekker”) die door de Verstrekker als vertrouwelijk is aangemerkt dan wel naar haar aard vertrouwelijk is.

1. Toepasselijkheid en gehele overeenkomst

- (a) De Algemene Voorwaarden zijn van toepassing op alle rechtsverhoudingen tussen Cliënt en Deloitte, behoudens voor zover de toepasselijkheid van de Algemene Voorwaarden ingevolge wet- of regelgeving of op grond van een schriftelijke overeenkomst is uitgesloten of beperkt en behoudens wijzigingen in de Algemene Voorwaarden, welke door beide partijen uitdrukkelijk schriftelijk dienen te zijn bevestigd.
- (b) De Opdracht vormt de gehele overeenkomst tussen Cliënt en Deloitte met betrekking tot de Diensten. Al hetgeen vóór de

totstandkoming van de Opdrachtbevestiging is voorgevallen en besproken wordt buiten beschouwing gelaten bij de uitleg van de Opdracht, tenzij datgene specifiek in de Opdrachtbevestiging is opgenomen. De Opdracht treedt in de plaats van alle eerdere schriftelijke en mondelinge overeenkomsten, offertes, afspraken en mededelingen met betrekking tot het onderwerp van de Opdracht. Wijzigingen in de Opdracht zijn uitsluitend geldig wanneer zij op schrift zijn gesteld, met dien verstande dat de omvang van de Diensten als omschreven in de Opdrachtbevestiging door partijen in overleg schriftelijk kan worden gewijzigd, waaronder begrepen per e-mail of per fax. Wanneer Deloitte reeds een aanvang met de werkzaamheden heeft gemaakt (b.v. door informatie te verzamelen, het project in te plannen of een eerste advies te verlenen), treedt de Opdracht in werking met ingang van de aanvang van die werkzaamheden.

- (c) De Opdracht komt tot stand op het moment dat de door Cliënt en Deloitte ondertekende Opdrachtbevestiging door Deloitte is ontvangen en heeft – voor zover van toepassing – terugwerkende kracht tot het moment waarop Deloitte de werkzaamheden heeft aangevangen.
- (d) Het staat partijen vrij te bewijzen dat de overeenkomst op andere wijze tot stand is gekomen.
- (e) De Opdracht geldt uitsluitend tussen Cliënt en Deloitte met terzijdestelling van het bepaalde in de artikelen 7:404, 7:407 lid 2 en 7:409 BW. Deloitte kan bij de uitvoering van de Diensten ingevolge de Opdracht andere Deloitte Entiteiten of – met toestemming van Cliënt – Hulppersonen betrekken.
- (f) Cliënt kan uitsluitend Deloitte aanspreken uit hoofde van de Opdracht. Partijen zijn beide onafhankelijke contractspartijen en zijn niet aan te merken als elkaanders vertegenwoordiger, distributeur, (joint-venture) partner, mede-eigenaar of vermogensbeheerder. Deloitte kan uitsluitend als vertegenwoordiger van Cliënt optreden op grond van een door beide partijen ondertekende, schriftelijke volmacht.
- (g) Deloitte blijft jegens Cliënt verantwoordelijk voor alle Diensten uit hoofde van de Opdracht, met inbegrip van Diensten die door een Deloitte Entiteit of door een Hulppersoon zijn verricht. Deloitte mag andere Deloitte Entiteiten bij de uitvoering van de Opdracht betrekken. Voor zover zulks ingevolge het toepasselijke recht is toegestaan, zal geen enkele Deloitte Entiteit (behoudens Deloitte), Hulppersoon of DCTL aansprakelijk zijn jegens Cliënt en zal Cliënt op geen enkele wijze een Claim instellen jegens een Deloitte Entiteit (behoudens Deloitte), een Hulppersoon of DCTL in verband met de Opdracht. Deloitte Entiteiten, DCTL

en Hulppersonen kunnen zich als begunstigden beroepen op bepalingen in de Opdracht. Behoudens Deloitte Entiteiten en DTTL kunnen personen die geen partij zijn bij de Opdracht geen nakoming vorderen van het bepaalde in de Opdracht. De Opdracht kan zonder toestemming van derden worden gewijzigd.

- (h) Voor zover in de Algemene Voorwaarden niet uitdrukkelijk anders is bepaald, zijn Deloitte Entiteiten niet verantwoordelijk voor het handelen of nalaten van DTTL of van een andere Deloitte Entiteit. Elke Deloitte Entiteit is een zelfstandige, onafhankelijke juridische eenheid die activiteiten verricht onder de naam "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu" of onder een daaraan gerelateerde naam; de Diensten worden verricht door Deloitte Entiteiten of door hun Groepsmaatschappijen en niet door DTTL. DTTL is niet verantwoordelijk voor het handelen of nalaten van een Deloitte Entiteit.
- (i) Wanneer Cliënt en de materieel belanghebbende bij de uitvoering van de opdracht twee verschillende natuurlijke of rechtspersonen zijn en de één een aandeelhouder, eigenaar, vennoot, bestuurder, commissaris of Groepsmaatschappij is van de ander, garandeert Cliënt dat de (andere) materieel belanghebbende(n) onverkort instemt (instemmen) met het bepaalde in de Opdracht, bij gebreke waarvan Cliënt Deloitte vrijwaart van alle Schade voortvloeiende uit de schending van deze garantie.

2. Verplichtingen partijen

2.a Verplichtingen van Cliënt

- (i) Cliënt is zelf verantwoordelijk voor het vaststellen dat de (aard en omvang van de) Diensten in overeenstemming zijn met diens behoefte.
- (ii) Cliënt is gehouden medewerking te verlenen aan de uitvoering van de Diensten door Deloitte. Deze medewerking houdt onder meer in dat Cliënt tijdig de benodigde faciliteiten en medewerkers ter beschikking stelt, tijdig de benodigde gegevens en informatie verstrekt en, indien van toepassing, toegang verleent tot de locatie van Cliënt. Cliënt is zelf verantwoordelijk voor de werkzaamheden van zijn medewerkers en gemachtigden, voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van juiste, volledige informatie en gegevens door of namens Cliënt aan Deloitte (waaronder begrepen alle financiële gegevens en overzichten), alsmede voor de uitvoering van adviezen die als onderdeel van de Diensten zijn verstrekt. Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders overeengekomen, mag Deloitte zonder nader onderzoek of nadere controle ervan uitgaan dat de door Cliënt verstrekte informatie en gegevens juist, volledig en rechtmatig zijn en dat Deloitte daarvan gebruik mag maken. Deloitte is voor haar dienstverlening afhankelijk van een tijdige uitoefening van de

verantwoordelijkheden van Cliënt en van tijdig door Cliënt genomen beslissingen en verleende goedkeuringen in verband met de Diensten. Deloitte mag vertrouwen op alle beslissingen en goedkeuringen van Cliënt. Cliënt is gehouden Deloitte onverwijld te informeren omtrent feiten en omstandigheden die in verband met de uitvoering van de Diensten van belang kunnen zijn.

- (iii) Tenzij in de Opdrachtbevestiging anders is bepaald, is Cliënt uitsluitend zelf verantwoordelijk voor onder meer het navolgende:
 - (a) het nemen van alle zakelijke beslissingen en de vervulling van alle bestuursfuncties in de onderneming van Cliënt;
 - (b) het aanwijzen van een of meer personen, bij voorkeur op senior management niveau, die over de juiste vaardigheden, kennis en/of ervaring beschikken om toezicht te houden op (de uitvoering van) de Diensten;
 - (c) het beoordelen van de toereikendheid en de resultaten van de Diensten;
 - (d) het aanvaarden van verantwoordelijkheid voor de resultaten van de Diensten; alsmede
 - (e) het invoeren en in stand houden van een stelsel van interne controle, waaronder mede begrepen het bewaken van lopende activiteiten.
- (iv) Ingeval door Cliënt of door derden persoonsgegevens aan Deloitte worden verstrekt in het kader van de uitvoering van de Diensten door Deloitte, staat Cliënt in voor de naleving van de geldende wet- en regelgeving op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer.
- (v) Tenzij in de Opdrachtbevestiging andere afspraken zijn gemaakt, gaat Cliënt ermee akkoord dat de Deliverables geacht worden door Cliënt te zijn geaccepteerd (en de Diensten of het desbetreffende gedeelte geacht worden/wordt te zijn afgerond) zodra 30 dagen zijn verstreken na oplevering bij oplevering in definitieve vorm, dan wel zodra Cliënt daarvan voor het eerst bedrijfsmatig gebruikmaakt, indien dit eerder plaatsvindt.

2.b Verplichtingen van Deloitte

- (i) Deloitte neemt krachtens een Opdracht uitsluitend inspanningsverbintenissen op zich. Deloitte zal de Diensten uitvoeren met inachtneming van de zorgvuldigheid van een redelijk handelend en redelijk bekwaam professionele dienstverlener.
- (ii) Deloitte zal zich in redelijkheid inspannen om de Diensten volgens de in de Opdrachtbevestiging, dan wel in andere door Deloitte schriftelijk geaccordeerde stukken vermelde planning te verrichten. Tenzij door beide partijen uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen, geldt echter dat alle door Deloitte en/of door Cliënt genoemde data voor de Diensten het karakter hebben van een inschatting, uitsluitend bedoeld zijn ten behoeve van de planning en derhalve niet contractueel bindend zijn.

- (iii) Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen, verleent Deloitte geen advies omtrent de financiële, boekhoudkundige verwerking van transacties die uit de Diensten voortvloeien en is Deloitte niet verantwoordelijk voor de financiële verslaggeving in verband met de Diensten.
- (iv) Hoewel Deloitte wellicht inzage dient te nemen van het bepaalde in conceptovereenkomsten of in (notariële) akten die door de juridische adviseurs van Cliënt zijn opgesteld, is Deloitte niet gekwalificeerd om juridisch advies te verstrekken. Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen, is Deloitte dan ook niet verantwoordelijk voor (het beoordelen van) juridische aspecten of de beantwoording van rechtsvragen.
- (v) Deloitte kan tijdens de uitvoering van de Diensten mondeling ideeën uitwisselen met Cliënt dan wel Deliverables in concept aan Cliënt tonen. De definitieve, schriftelijk aan Cliënt verstrekte versie van een dergelijk concept of mondeling advies, vervangt alle eerdere concepten of mondelinge adviezen. Indien Cliënt zich baseert dan wel vertrouwt op, dan wel zich bij een handelen of nalaten laat leiden door een concept of mondeling advies geschiedt zulks geheel voor eigen rekening en risico.
- (vi) Van Deloitte kan niet worden verwacht of verlangd dat zij kennis heeft van informatie die bekend is bij andere professionals van Deloitte, Groepsmaatschappijen van Deloitte of bij andere Deloitte Entiteiten die niet bij de uitvoering van de Diensten ingevolge de betreffende Opdracht betrokken zijn.
- (vii) Tenzij partijen uitdrukkelijk schriftelijk anders zijn overeengekomen, is Deloitte niet verplicht om rekening te houden met gebeurtenissen die na de datum van de afronding van de Diensten plaatsvinden dan wel om Deliverables te actualiseren.
- (viii) Indien bepaalde wet- of regelgeving, een toezichtskader of een gedragscode van toepassing zijn voor de professional(s) die op grond van de Opdracht werkzaamheden verricht(en), maken de desbetreffende regels deel uit van de Opdracht. Cliënt verklaart de daaruit voor Deloitte voortvloeiende verplichtingen volledig te zullen respecteren.
- (c) Indien lonen en/of prijzen een wijziging ondergaan na de totstandkoming van de Opdracht, doch voordat de werkzaamheden geheel zijn afgerond, is Deloitte gerechtigd overeengekomen tarieven dienovereenkomstig aan te passen, tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen. Natuurlijke personen die niet handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf mogen in voorkomende gevallen de Opdracht – zonder terugwerkende kracht – ontbinden.
- (d) De facturen van Deloitte zijn na verzending aan Cliënt direct opeisbaar. Indien zij binnen dertig (30) dagen na de factuurdatum geen betaling heeft ontvangen, mag Deloitte de wettelijke rente in rekening brengen. Onverminderd haar overige rechten is Deloitte gerechtigd de Diensten geheel of gedeeltelijk op te schorten of te beëindigen, indien zij niet binnen dertig (30) dagen na de factuurdatum betaling heeft ontvangen. Cliënt zal alle over of in verband met de facturering van de Diensten geheven belastingen betalen, zoals omzetbelasting.
- (e) Iedere begroting voor Diensten is gebaseerd op een inschatting van Deloitte omtrent de omvang van de te verrichten werkzaamheden, waarbij rekening wordt gehouden met de uitgangspunten in de Opdrachtbevestiging. Tenzij in de Opdrachtbevestiging anders is overeengekomen, zal een begroting worden aangepast, bijvoorbeeld wanneer de Diensten complexer blijken te zijn of meer tijd kosten dan verwacht.
- (f) Voor betaling van facturen uit hoofde van een gezamenlijk verstrekte Opdracht zijn de Cliënten hoofdelijk aansprakelijk.
- (g) Deloitte is gerechtigd van Cliënt te verlangen dat deze (aanvullende) zekerheid stelt in een door Deloitte te bepalen vorm. Indien Cliënt nalaat de verlangde zekerheid te stellen, is Deloitte gerechtigd, onverminderd haar overige rechten, de uitvoering van de Opdracht onmiddellijk op te schorten en is al hetgeen Cliënt aan Deloitte uit welken hoofde ook verschuldigd is, direct opeisbaar.

3. Honorarium en betaling van facturen

- (a) Deloitte heeft recht op de vergoeding conform de Opdrachtbevestiging. Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen, is deze vergoeding niet afhankelijk van het resultaat van de werkzaamheden van Deloitte.
- (b) Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen, kunnen overheadkosten, reistijd, reis- en verblijfskosten en overige door Deloitte in verband met de Opdracht gemaakte kosten afzonderlijk aan Cliënt in rekening worden gebracht.

4. Duur en beëindiging

- (a) De Opdracht eindigt zodra de Diensten zijn verricht, behoudens eerdere beëindiging conform de Opdracht.
- (b) Tenzij in de Opdrachtbevestiging anders is bepaald, waaronder mede begrepen de uitdrukkelijke overeenstemming over een bepaalde duur of over de duur van een project, kan de Opdracht te allen tijde door ieder der partijen en ongeacht de aanwezigheid van een tekortkoming worden beëindigd door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de andere partij. Indien een partij de uit de Opdracht voortvloeiende verbintenissen niet of niet geheel nakomt, kan zij beëindiging als bedoeld in de vorige volzin voorkomen door haar verplichtingen alsnog na te komen binnen een redelijke termijn, indien dit redelijkerwijze van de wederpartij kan worden geleverd. Voorts kan de Opdracht onmiddellijk schriftelijk door ieder der partijen worden beëindigd indien de andere partij (i) surseance van betaling of faillissement heeft aangevraagd, (ii) failliet is verklaard, (iii) in verzuim raakt, dan wel (iv) het vrije beheer over een aanmerkelijk gedeelte van haar vermogen verliest.
- (c) Deloitte is gerechtigd de Opdracht onmiddellijk te beëindigen door middel van een schriftelijke kennisgeving aan Cliënt, indien Deloitte constateert dat (a) de overheid, een toezichthoudende instantie, een beroepsorganisatie of een bestuursorgaan nieuwe wet- of regelgeving, besluiten, beleid of aanwijzingen heeft ingevoerd of bestaande wet- of regelgeving, besluiten, beleid of aanwijzingen heeft gewijzigd als gevolg waarvan de uitvoering van de Opdracht geheel of gedeeltelijk onwettig of anderszins onrechtmatig zou zijn dan wel in strijd zou komen met de onafhankelijkheids- of beroepsregels, dan wel indien (b) omstandigheden zodanig zijn gewijzigd (met inbegrip van maar niet beperkt tot veranderingen in de zeggenschap over Cliënt of over een of meer Groepsmaatschappijen van Cliënt) dat de uitvoering van de Opdracht door Deloitte geheel of gedeeltelijk in strijd met de wet of anderszins onrechtmatig zou zijn of in strijd zou komen met de onafhankelijkheids- of beroepsregels.
- (d) Ingeval van beëindiging van de Opdracht is Cliënt aan Deloitte een vergoeding verschuldigd conform de Opdrachtbevestiging voor de tot en met de beëindigingsdatum verrichte Diensten en gemaakte kosten.

5. Eigendom en intellectuele eigendomsrechten

- (a) Behoudens het hierna bepaalde of voor zover een afzonderlijke licentieovereenkomst van toepassing is, zullen Deliverables in materiële vorm – onder opschortende voorwaarde van ontvangst van volledige betaling van haar facturen door Deloitte – eigendom worden van Cliënt en met inachtneming van de

overige bepalingen in de Opdracht door Cliënt gebruikt mogen worden voor het doel waarvoor de Deliverables zijn geleverd.

- (b) Behoudens voor zover een afzonderlijke licentieovereenkomst van toepassing is, verleent Deloitte hierbij aan Cliënt – onder de opschortende voorwaarde van ontvangst van volledige betaling van haar facturen – een eeuwigdurend, wereldwijd, niet-exclusief recht tot gebruik van Deloitte Technologie vervat in of benodigd voor het gebruik van de Deliverables voor het doel waarvoor de Deliverables zijn geleverd, een en ander met inachtneming van de overige bepalingen in de Opdracht. Tenzij schriftelijk anders is overeengekomen, wordt de vergoeding voor dit gebruiksrecht geacht te zijn begrepen in de vergoeding voor de Diensten.
- (c) Voor zover Deloitte haar eigendom (waaronder mede begrepen Deloitte Technologie of hardware of programmatuur van Deloitte) aanwendt in verband met de uitvoering van de Diensten ingevolge de Opdracht, blijft deze het eigendom van Deloitte en verkrijgt Cliënt geen enkel recht daarop, behoudens het uitdrukkelijk in het vorig lid verleende gebruiksrecht. Ongeacht enige andersluidende bepaling in de Algemene Voorwaarden (i) is uitsluitend Deloitte rechthebbende van alle eigendoms- en overige rechten op en belanghebbende bij Deloitte Technologie, met inbegrip van maar niet beperkt tot alle rechten op grond van alle auteurs-, octrooi- en overige intellectuele eigendoms- en regelgeving en (ii) is Deloitte gerechtigd de Deloitte Technologie toe te passen, te wijzigen, bekend te maken en anderszins te exploiteren (waaronder mede begrepen het leveren van diensten, programmatuur of materiaal aan andere opdrachtgevers).
- (d) Deloitte gaat niet akkoord met bepalingen die uitgelegd kunnen worden als een verbod op of een beperking van haar recht om (i) volledig naar eigen inzicht advies- of overige diensten van welke soort of aard dan ook te leveren aan welke natuurlijke of rechtspersonen dan ook, dan wel om (ii) materiaal voor zichzelf of voor derden te ontwikkelen dat concurrerend of vergelijkbaar is met Deliverables ontwikkeld in verband met de Opdracht, ongeacht de gelijkenis daarvan met die Deliverables, zulks onverminderd haar geheimhoudingsverplichtingen voortvloeiend uit artikel 9 van de Algemene Voorwaarden.

6. Beperking van aansprakelijkheid

- (a) Uit de Opdracht vloeit geen uitsluiting of beperking van aansprakelijkheid voor Schade voort, indien:
 - (i) in een onherroepelijk vonnis de aansprakelijkheid van een Deloitte Entiteit wegens opzet of bewuste roekeloosheid van de desbetreffende Deloitte Entiteit wordt vastgesteld; dan wel
 - (ii) sprake is van enig andere aansprakelijkheid die rechtens niet beperkt of uitgesloten kan worden.

- (b) Deloitte, Hulpverleners en Deloitte Entiteiten die bij de uitvoering van de Diensten betrokken zijn, zijn jegens Cliënt slechts aansprakelijk voor Schade tot een bedrag van maximaal drie maal de vergoeding(en) die Cliënt uit hoofde van de desbetreffende Opdracht aan Deloitte heeft betaald tot een maximum van de vergoeding(en) die op grond van de desbetreffende Opdracht over een heel jaar zijn betaald.
- (c) Deloitte, Hulpverleners en Deloitte Entiteiten zijn nimmer aansprakelijk voor verlies van gebruik, gegevens, contracten, goodwill, omzet of winst (ongeacht of zulks als directe of indirecte schade dan wel gevolgschade moet worden aangemerkt) en evenmin voor andere indirecte of gevolgschade in verband met de Opdracht of de Diensten.
- (d) Indien in een onherroepelijk vonnis wordt vastgesteld dat op het bepaalde in dit artikel 6 geheel of gedeeltelijk geen beroep kan worden gedaan, is de totale aansprakelijkheid van respectievelijk Deloitte, Hulpverleners en andere Deloitte Entiteiten voor Schade beperkt tot een bedrag dat overeenkomt met de mate waarin de Schade hen ieder in hun onderlinge verhouding kan worden toegerekend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de (eventuele) eigen schuld van eiser en met de verantwoordelijkheid en/of aansprakelijkheid van derden.
- (e) Deloitte, Hulpverleners en Deloitte Entiteiten zijn niet aansprakelijk voor Schade die het gevolg is van de verstrekking van valse, misleidende of onvolledige informatie of documentatie door Cliënt of derden, het niet naleven van wet- of regelgeving op het gebied van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en van persoonsgegevens die onder de verantwoordelijkheid van Cliënt valt, dan wel het achterhouden van informatie of documentatie of het geven van een verkeerde voorstelling van zaken met betrekking tot informatie of documentatie door anderen dan Deloitte, Hulpverleners en Deloitte Entiteiten.

7. Overmacht

Geen der partijen is aansprakelijk voor niet-nakoming of niet-tijdige nakoming van hun verplichtingen, indien dit direct of indirect het gevolg is van omstandigheden of oorzaken die buiten hun redelijke invloedssfeer zijn gelegen.

8. Vervaltermijn

Claims van Cliënt met betrekking tot de Opdracht of de Diensten vervallen twee jaar nadat zij ingevolge de toepasselijke wet- of regelgeving zijn ontstaan.

9. Geheimhouding

- (a) Wanneer Deloitte of Cliënt (de "Ontvanger") in verband met de Opdracht Vertrouwelijke Informatie onder zich krijgt, zal de Ontvanger deze niet zonder toestemming van de Verstrekker aan derden bekendmaken met uitzondering van bekendmaking aan de eigen juridische adviseurs doch dan uitsluitend ten behoeve van het inwinnen van juridisch advies ten aanzien van de eigen rechtspositie jegens de Verstrekker. Het voorgaande geldt met uitzondering voor zover bekendmaking vereist is bij of krachtens de wet of op grond van civiel-, straf- of administratiefrechtelijke procedures (toezicht en onderzoek daaronder mede begrepen), alsmede voor zover die Vertrouwelijke Informatie
 - (i) reeds publiekelijk toegankelijk is (waaronder mede begrepen informatie die aan een overheidsinstantie is verstrekt en openbaar toegankelijk is) anders dan als gevolg van een schending van onderhavige geheimhoudingsplicht door de Ontvanger,
 - (ii) zonder verdere geheimhoudingsplicht aan de Ontvanger ter beschikking is gesteld door een ander dan de Verstrekker, welke volgens de Ontvanger daarmee geen geheimhoudingsplicht heeft geschonden jegens de Verstrekker,
 - (iii) zonder geheimhoudingsverplichting ter kennis is gekomen aan de Ontvanger vóór de bekendmaking door de Verstrekker aan de Ontvanger, of
 - (iv) door de Ontvanger zelf is ontwikkeld onafhankelijk van de terbeschikkingstelling van die informatie door de Verstrekker.
 Ter nakoming van hun verplichtingen ingevolge dit lid 9(a) verbinden beide partijen zich om ten minste dezelfde mate van zorgvuldigheid te betrachten bij de geheimhouding van Vertrouwelijke Informatie van de ander als zij betrachten bij de geheimhouding van hun eigen Vertrouwelijke Informatie, waarbij in elk geval ten minste een redelijke mate van zorgvuldigheid wordt betracht.
- (b) Cliënt stemt ermee in dat Deloitte Vertrouwelijke Informatie verstrekt: (i) aan bij de uitvoering van de Diensten betrokken Deloitte Entiteiten en Hulpverleners, alsmede (ii) aan de accountants, advocaten en verzekeraars van Deloitte in verband met (mogelijke) juridische procedures, dan wel (iii) conform de geldende beroepsregels.
- (c) Tijdens de uitvoering van de Diensten mogen Deloitte Entiteiten of Hulpverleners ongehinderd Vertrouwelijke Informatie uitwisselen met andere adviseurs van Cliënt.
- (d) Cliënt erkent dat Deloitte in verband met de uitvoering van de Diensten algemene kennis, ervaring, know-how, vaardigheden en ideeën ontwikkelt die door haar medewerkers worden onthouden. Ongeacht enige andersluidende bepaling in de Algemene Voorwaarden erkent Cliënt dat Deloitte van deze

algemene kennis, ervaring, know-how, vaardigheden en ideeën gebruik mag maken.

- (e) Niets in de Opdracht zal Deloitte Entiteiten verhinderen om aan andere opdrachtgevers diensten te verlenen (met inbegrip van diensten die overeenstemmen of vergelijkbaar zijn met de Diensten), zelfs ingeval Cliënt en deze andere opdrachtgevers tegengestelde belangen hebben, zulks op voorwaarde dat Deloitte haar geheimhoudingsplicht in acht neemt, hetgeen inhoudt dat in voorkomende gevallen een passende scheiding wordt aangebracht tussen teams en dossiers. Voor zover Deloitte informatie onder zich heeft waarop een geheimhoudingsplicht rust jegens een andere opdrachtgever of jegens derden, is Deloitte niet verplicht deze informatie aan Cliënt bekend te maken of ten behoeve van Cliënt aan te wenden, ongeacht de mate van relevantie van de informatie. Wanneer een der partijen vaststelt dat een belangenverstrengeling dreigt, dient zij de wederpartij daarvan onverwijld schriftelijk in kennis te stellen en treden partijen met elkaar in overleg om tot een redelijke oplossing te komen.
- (f) Cliënt verbindt zich de kosten te vergoeden die door een Deloitte Entiteit of door een Hulp persoon worden gemaakt ter nakoming van bij of krachtens de wet opgelegde verplichtingen tot verstrekking van informatie met betrekking tot de Diensten in een procedure die materieel gezien niet tegen de desbetreffende Deloitte Entiteit c.q. Hulp persoon is gericht op voorwaarde dat Deloitte Cliënt hiervan zo spoedig mogelijk op de hoogte stelt, bij voorkeur voorafgaande aan die verstrekking, voor zover die verwittiging van de Cliënt redelijkerwijze mogelijk en juridisch toelaatbaar is.
- (g) Openbaarmaking en gebruik door Cliënt. Onverminderd het hiervoor bepaalde in lid 9(a) is het Cliënt zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van Deloitte niet toegestaan Deliverables, waaronder adviezen, memoranda, rapportages en overige door Deloitte op grond van de Opdracht verrichte Diensten aan derden te openbaren, behoudens ingeval en voor zover Cliënt op grond van wet- of regelgeving, voorschriften of beroepsregels geen beperkingen op diens plicht tot bekendmaking mag toestaan, dan wel aanvaarding van deze geheimhoudingsplicht schending oplevert van de geldende onafhankelijkheidsregels voor accountants tijdens Cliënt c.q. tijdens de accountant van Cliënt. Cliënt zal de Deliverables van Deloitte, waaronder adviezen, memoranda, rapportages en overige Diensten van Deloitte uitsluitend aanwenden voor de doeleinden als vermeld in de Opdrachtbevestiging. Meer in het bijzonder is het Cliënt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Deloitte niet toegestaan de Deliverables, waaronder adviezen, memoranda, rapportages en overige Diensten van Deloitte te gebruiken dan wel daarnaar te verwijzen in verband met zakelijke beslissingen van derden of voor reclamadoeleinden.
- (h) Indien Cliënt, een van haar Groepsmaatschappijen of partners geregistreerd is bij de SEC:
 - (1.) zal niets in de Opdracht mogen worden opgevat als een verbod of belemmering om de fiscale behandeling of fiscale structuur van een transactie als beschreven in Rule 3501(c) (i) van PCAOB Release 2005-014, of de Internal Revenue Code, artikelen 6011 en 6111 en daarmee verband houdend beleid en richtsnoeren van de Internal Revenue Service van de Verenigde Staten van Amerika openbaar te maken en
 - (2.) verklaart Cliënt en staat zij ervoor in dat geen van haar andere adviseurs geheimhouding heeft bedongen ten aanzien van de fiscale behandeling of fiscale structuur van diensten die gerelateerd zijn aan belastingadvieswerkzaamheden of transacties vermeld in de Opdrachtbevestiging.
- (i) Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders overeengekomen, zijn alle Diensten uitsluitend bestemd ten behoeve van Cliënt. De enkele omstandigheid dat een ander dan Cliënt de beschikking krijgt over een Deliverable, waaronder mede begrepen een advies, memorandum, rapportage of andere Dienst, heeft niet tot gevolg dat jegens die ander een zorgplicht of professionele relatie ontstaat of dat enige (toekomstige) aansprakelijkheid jegens die ander door Deloitte wordt aanvaard. Dit betekent dat wanneer kopieën van Deliverables, waaronder adviezen, memoranda, rapportages of overige Diensten (of daarvan afgeleide informatie) onder toepasselijkheid van bovenvermelde uitsluitingen aan derden worden verstrekt, Deloitte geen enkele zorgplicht of aansprakelijkheid heeft jegens deze derden dan wel jegens opvolgende ontvangers van die kopieën.

10. Verspreiding van Deliverables of Communicaties aan Cliënt

- (a) Dit artikel is van toepassing op alle door Deloitte ingevolge een Opdracht geoffreerde of verrichte Diensten, ingeval de overeengekomen Deliverable een schriftelijke of mondelinge mededeling van Deloitte betreft die bestemd is om onder Overige Ontvangers te worden verspreid.
- (b) De door Deloitte Entiteiten ingevolge de Opdracht vervaardigde Deliverables alsmede Communicaties aan Cliënt mogen niet aan Overige Ontvangers worden verstrekt, behoudens voorafgaande schriftelijke toestemming van Deloitte. Toestemming van Deloitte voor het verspreiden van Deliverables of Communicaties aan Cliënt onder specifieke derden, waaronder begrepen Overige

Ontvangers, geschiedt altijd onder voorwaarde van ontvangst van een door de desbetreffende derde ondertekende brief in een voor Deloitte aanvaardbare vorm waarin wordt aangegeven onder welke voorwaarden de Deliverable of Mededeling aan Cliënt aan de ontvanger worden vrijgegeven.

- (c) Het is Cliënt echter wel toegestaan om Deliverables of een Communicatie aan Cliënt in volle omvang aan Groepsmaatschappijen of Professionele Adviseurs te verstrekken, mits Cliënt daarbij uitdrukkelijk vermeldt:
 - (i) dat zij de Deliverable of de Communicatie aan Cliënt uitsluitend mogen aanwenden om Cliënt te helpen bij de beoordeling van transacties of zakelijke beslissingen waarop de Opdrachtbevestiging betrekking heeft, met dien verstande dat Cliënt ervoor dient te zorgen dat de Deliverables of de Communicaties aan Cliënt niet door deze Groepsmaatschappijen en/of Professionele Adviseurs verder worden verspreid, openbaar gemaakt of geciteerd en dat zij de desbetreffende transacties of zakelijke beslissingen niet in verband brengen met Deloitte Entiteiten; en
 - (ii) dat verdere verspreiding zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Deloitte verboden is, behoudens voor zover zulks intern geschiedt binnen de organisatie van de Groepsmaatschappij en/of de Professionele Adviseur; alsmede
 - (iii) dat Deloitte, voor zover dit naar Nederlands recht is toegestaan, geen zorgplicht, verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid jegens hen aanvaardt in verband met de Diensten.
- (d) Deloitte bepaalt naar eigen inzicht of Deliverables, Communicaties aan Cliënt of overige documenten geschikt zijn voor vrijgave aan Cliënt of Overige Ontvangers. Ingeval Deloitte van mening is dat een bepaalde Deliverable of Communicatie aan Cliënt niet voor vrijgave geschikt is, zal Deloitte – op schriftelijk verzoek van Cliënt – zo spoedig mogelijk zorgen voor een bewerkte, voor vrijgave geschikte Deliverable of Mededeling aan Cliënt.
- (e) Cliënt is gerechtigd te verlangen dat bepaalde onderdelen van de Deliverables of van de Communicaties aan Cliënt niet worden vrijgegeven aan een partij aan wie de rapportage of de documenten ingevolge de Opdracht zou moeten worden vrijgegeven, mits Cliënt die partij op de hoogte stelt van het feit dat de vrijgegeven Deliverable of Communicatie aan Cliënt bewerk of onvolledig is.

11. Opleidingen

- (a) Deloitte zal een opdracht tot het verzorgen van een cursus, instructie of coaching van medewerkers van Cliënt uitvoeren met inachtneming van een redelijke zorgplicht afhankelijk van de tijdige aanlevering van volledige en juiste gegevens omtrent de kwalificaties, opleiding en ervaring van de cursisten door Cliënt.
- (b) Mededelingen van Deloitte in verband met een scholings- of cursusprogramma worden geacht van academische aard te zijn, zijn uitsluitend bestemd voor onderwijsdoeleinden en mogen niet worden opgevat als professioneel advies over hoe cursisten zich in specifieke omstandigheden zouden moeten gedragen.
- (c) Om redenen van efficiency is Deloitte gerechtigd een studieprogramma, cursus of scholingsbijeenkomst uit te stellen, te verplaatsen of samen te voegen met een of meer andere studieprogramma's, cursussen of scholingsbijeenkomsten, een en ander met inachtneming van de geheimhoudingsverplichtingen als vermeld in artikel 9 van de Algemene Voorwaarden.

12. Overdracht

Behoudens uitdrukkelijke voorafgaande schriftelijke toestemming van de wederpartij mag geen der partijen de rechten of plichten voortvloeiend uit een Opdracht geheel of gedeeltelijk overdragen, met dien verstande dat Deloitte haar rechten of verplichtingen ingevolge de Opdracht wel mag overdragen aan haar rechtsopvolgers of een andere Deloitte Entiteit. Partijen zullen noch direct, noch indirect Claims uit hoofde van de Opdracht overdragen aan derden.

13. Vrijwaring

Cliënt vrijwaart de Deloitte Entiteiten en DTTL van en stelt hen schadeloos voor alle door hen geleden Schade in verband met Claims van derden in verband met de Opdracht, behoudens voor zover bij onherroepelijk vonnis is vastgesteld dat de Schade het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de betreffende Deloitte Entiteit of DTTL.

14. Toepasselijk recht en forumkeuze

- (a) Op de Opdracht, met inbegrip van alle aangelegenheden die daarmee verband houden, en op de uitleg daarvan is Nederlands recht van toepassing. Het Weens Koopverdrag 1980 is niet van toepassing.
- (b) Partijen zullen trachten geschillen of vorderingen voortvloeiende uit of verbandhoudende met de Opdracht voortvarend door middel van onderhandelingen op senior managementniveau tot een oplossing te brengen.

- (c) De arrondissementsrechtbank te Rotterdam is bij uitsluiting bevoegd om kennis te nemen van Claims voortvloeiende uit of verbandhoudende met de Opdracht of de Diensten.

15. Wervingsverbod

Deloitte en Cliënt komen overeen dat zij medewerkers van de andere partij die tijdens de uitvoering van de Diensten rechtstreeks en inhoudelijk contact hebben gehad met eigen medewerkers zowel tijdens de Opdracht als gedurende een periode van twaalf (12) maanden na beëindiging daarvan behoudens toestemming van de wederpartij niet direct of indirect zullen benaderen, voor zich zullen laten werken of in dienst zullen nemen. Ingeval van overtreding van deze bepaling verbeurt de overtredende partij aan de benadeelde partij een bedrag gelijk aan honderd procent (100%) van het basisjaarsalaris van de betreffende medewerker in zijn/haar nieuwe functie. Hoewel deze vergoeding in de plaats treedt van ieder ander recht op schadevergoeding uitgedrukt in geld, is de benadeelde partij gerechtigd een voorlopige voorziening te vragen die strekt tot beëindiging van een voortdurende of herhaalde overtreding. Deze bepaling houdt geen beperking in van het recht van Deloitte c.q. Cliënt om in het algemeen personeel te werven via de media.

16. Gebruik van namen, handelsmerken, etc.

Deloitte en Cliënt komen overeen dat zij zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de ander geen gebruik zullen maken van elkaars naam, handelsmerken, dienstmerken, logo's, handelsnamen en/of 'branding', met dien verstande dat de Deloitte Entiteiten de naam van Cliënt en de uitvoering van de Diensten wel mogen gebruiken in marketing- en publicitair materiaal, om daarmee hun ervaring aan te geven, alsmede voor interne doeleinden.

17. Gebruik van elektronische communicatie

- (a) Behoudens voor zover schriftelijk anders is overeengekomen, mogen partijen ervan uitgaan dat verzending van correct geadresseerde faxberichten, e-mails (met inbegrip van e-mails die via internet worden verstuurd) en voicemailberichten ongeacht of deze Vertrouwelijke Informatie of stukken bevatten die op de Opdracht betrekking hebben, over en weer wordt aanvaard. Hetzelfde geldt voor andere door de andere partij gebruikte of aanvaarde communicatiemiddelen.
- (b) Partijen beseffen zich dat internet per definitie onveilig is en dat gegevens beschadigd kunnen worden, dat berichten niet altijd meteen of helemaal niet worden bezorgd en dat het in voorkomende gevallen wellicht beter is om andere communicatiemiddelen te gebruiken. Bij elektronische communicatie speelt bovendien het risico van besmetting met een virus. Partijen dienen ieder hun eigen systemen en belangen te beschermen en aanvaarden, voor zover wettelijk is toegestaan, jegens de ander geen enkele verantwoordelijkheid uit welken

hoofde dan ook voor verlies, schade of omissies die op welke wijze ook voortvloeien uit het gebruik van internet of uit het gebruik van de netwerken, applicaties, elektronische gegevens of overige systemen van Cliënt door Deloitte Entiteiten.

18. Overige bepalingen

- (a) Nawerking. Bepalingen in de Opdracht die uitdrukkelijk of naar hun aard ook na afloop of beëindiging van de Opdracht van kracht dienen te blijven, blijven na afloop of beëindiging van kracht, waaronder mede begrepen de artikelen/leden 1(b), 1(d) (Toepasselijkheid en gehele overeenkomst), 3 (Honorarium en betaling van facturen), 5 (Eigendom en intellectuele eigendomsrechten), 6 (Beperking van aansprakelijkheid), 8 (Vervaltermijn), 9 (Geheimhouding), 10 (Verspreiding van Deliverables of Communicaties aan Cliënt), 12 (Overdracht), 13 (Vrijwaring), 14 (Toepasselijk recht en forumkeuze), 15 (Wervingsverbod), 16 (Gebruik van namen, merken etc.), 18 (Overige bepalingen) en – indien van toepassing – 21 (Eigendom en intellectuele eigendomsrechten), 22 (Beperking van aansprakelijkheid), 27 (Intellectuele eigendomsrechten) en 28 (Beperking van aansprakelijkheid).
- (b) Conversie. Indien op enige bepaling in de Opdracht of op een gedeelte van de Opdracht rechtens geen beroep kan worden gedaan, blijft het overige gedeelte van de Opdracht onverminderd van kracht, met dien verstande dat de bepaling of het gedeelte waarop geen beroep kan worden gedaan, geacht moet worden zodanig te zijn aangepast dat een beroep daarop wel mogelijk is, waarbij de intentie van partijen met betrekking tot de oorspronkelijke bepaling c.q. het oorspronkelijke gedeelte zoveel mogelijk in stand blijft.
- (c) Kopjes. Kopjes in de Opdracht dienen uitsluitend de leesbaarheid en daaraan komt geen zelfstandige betekenis toe.

B: Aanvullende voorwaarden betreffende ICT-diensten

Dit hoofdstuk B van de Algemene Voorwaarden is van toepassing op alle door Deloitte ingevolge een Opdracht geoffreerde of verrichte Diensten met betrekking tot de advisering, ontwikkeling en implementatie, het onderhoud, de ondersteuning en het testen en evalueren van ICT-componenten, met inbegrip van maar niet beperkt tot hardware, programmatuur, platforms en communicatiemiddelen. Indien hoofdstuk C op dezelfde Diensten van toepassing is en conflicteert met de bepalingen van dit hoofdstuk, heeft het bepaalde in hoofdstuk C voorrang.

Definities:

“Documentatie” betekent de door Deloitte aan Cliënt verstrekte installatiehandleiding en gebruikershandleiding van programmatuur, ongeacht of deze is opgenomen in de programmatuur, afzonderlijk op schrift gesteld dan wel opgeslagen op een andere gegevensdrager.

“Fout” betekent een substantiële, door de Cliënt aantoonbare en reproduceerbare tekortkoming ten aanzien van de door Deloitte op schrift gestelde functionele of technische specificaties dan wel, ingeval van maatwerkprogrammatuur en websites, van de functionele of technische specificaties die uitdrukkelijk schriftelijk tussen partijen zijn overeengekomen.

“Licentie” betekent het gebruiksrecht van Cliënt op programmatuur en op de Documentatie als bedoeld in artikel 27.

“Onderhoud” betekent de diensten met betrekking tot het onderhoud aan de programmatuur als bedoeld in artikel 25.b onder (g).

19. Verplichtingen van partijen

19.a Verplichtingen van Cliënt

- (a) Cliënt is zelf verantwoordelijk voor de keuze, het gebruik en de toepassing van apparatuur, programmatuur, websites, databases en overige producten en materiaal binnen zijn organisatie, voor de keuze, het gebruik en de toepassing van de door Deloitte te leveren diensten en

voor het in standhouden en bewaken van veiligheidsprocedures en voor een goed systeembeheer.

- (b) Cliënt dient Deloitte tijdig alle gegevens en informatie te verstrekken die nuttig of noodzakelijk zijn voor een juiste uitvoering van de Opdracht.
- (c) Gegevensdragers die door Cliënt worden gebruikt voor het ter beschikking stellen van programmatuur, websites, materiaal, databases en gegevens aan Deloitte moeten voldoen aan de door Deloitte voorgeschreven specificaties en, bij gebreke daarvan, aan de binnen de branche gebruikelijke normen.
- (d) Cliënt is verantwoordelijk voor de eigen systemen en telecommunicatiefaciliteiten, met inbegrip van internet, die ten behoeve van de Diensten worden gebruikt.
- (e) Ingeval Deloitte toegangs- of identificatiecodes aan Cliënt toekent, mag Deloitte de toegekende toegangs- en identificatiecodes wijzigen en is Cliënt verplicht ten aanzien van al deze codes geheimhouding te betrachten, daarmee zorgvuldig om te gaan en deze codes uitsluitend aan daartoe bevoegde werknemers bekend te maken.
- (f) Cliënt is verplicht iedere Fout onmiddellijk aan Deloitte te melden.
- (g) Cliënt is zelf verantwoordelijk voor de naleving van diens verplichtingen op grond van de wettelijke bepalingen betreffende de verwerking en bescherming van persoonsgegevens, met inbegrip van het bepaalde bij en krachtens de Wet bescherming persoonsgegevens, en voor alle voorgeschreven registraties en alle vereiste toestemmingen. Cliënt zal Deloitte onmiddellijk schriftelijk alle ter zake gevraagde informatie verstrekken en Deloitte vrijwaren voor alle Schade in verband met Claims van derden wegens het (beweerdelijk) overtreden van de Wet bescherming persoonsgegevens en/of van andere wet- of regelgeving betreffende de verwerking en bescherming van persoonsgegevens.

- (h) Ingeval Deloitte door Cliënt opdracht krijgt voor de ontwikkeling, levering, installatie, implementatie of configuratie van programmatuur:
- h.1 dient Cliënt de programmatuur conform de op schrift gestelde specificaties aan te schaffen en te installeren. Tenzij uitdrukkelijk schriftelijk anders overeengekomen, zal Cliënt de programmatuur zelf installeren en inregelen en zelf de parameters voor de programmatuur ontwerpen en de in dit verband gebruikte apparatuur, gebruikersomgeving en werkwijzen zo nodig aanpassen en is Deloitte niet verplicht om gegevens te converteren.
- h.2 Indien een acceptatietest is overeengekomen, belooft de testperiode 14 dagen na afronding van de Diensten, gedurende welke periode het de Cliënt niet is toegestaan om de programmatuur voor operationele of productiedoeleinden te gebruiken. Deloitte kan te allen tijde verlangen, derhalve ook wanneer dit niet uitdrukkelijk is overeengekomen, dat Cliënt een behoorlijke test uitvoert die voldoende omvangrijk en gedetailleerd is en waarbij voldoende gekwalificeerde werknemers zijn betrokken met betrekking tot de tussentijdse of overige resultaten van de Diensten en dat de testresultaten schriftelijk op begrijpelijke, geordende wijze aan Deloitte worden gerapporteerd.
- h.3 Diensten verband houdend met ontwikkeling, levering, installatie, implementatie en configuratie van programmatuur worden geacht door partijen te zijn geaccepteerd:
 - (a) indien Cliënt de programmatuur reeds vóór acceptatie voor operationele of productiedoeleinden heeft gebruikt;
 - (b) indien partijen geen acceptatietest hebben afgesproken: op het moment van levering dan wel, ingeval schriftelijk is overeengekomen dat de installatie door Deloitte wordt verzorgd, zodra de installatie is afgerond;
 - (c) indien partijen wel een acceptatietest hebben afgesproken: op de eerste dag na de testperiode; of
 - (d) indien Deloitte vóór afloop van de testperiode een testrapport ontvangt: op het moment dat de in het testrapport vermelde fouten zijn hersteld, ongeacht eventuele onvolkomenheden die niet aan acceptatie in de weg staan.
- h.4 Indien tijdens de overeengekomen acceptatietest blijkt dat er fouten in de implementatie zitten waardoor de voortgang van de acceptatietest wordt verhinderd, zal Cliënt Deloitte daarvan gespecificeerd schriftelijk in kennis stellen en wordt de testperiode opgeschort totdat de programmatuur zodanig is aangepast dat de verhindering is weggenomen.
- h.5 Indien tijdens de uitvoering van de overeengekomen acceptatietest blijkt dat er fouten in de implementatie zitten, zal Cliënt Deloitte daarvan door middel van een schriftelijk, gespecificeerd testrapport op de hoogte stellen, zulks uiterlijk op de laatste dag van de testperiode. Deloitte zal zich inspannen om deze fouten binnen redelijke termijn te herstellen, waarbij Deloitte het recht heeft om tijdelijke oplossingen, programma-omleidingen of probleemvermijdende beperkingen in de programmatuur te installeren.
- h.6 Onverminderd de verplichting van Deloitte om kleine fouten, dat wil zeggen fouten die redelijkerwijze niet in de weg staan aan gebruik van de geïmplementeerde programmatuur voor operationele en productiedoeleinden ingevolge de Opdracht te herstellen, mag acceptatie van de implementatie niet worden geweigerd op andere gronden dan die welke verband houden met de uitdrukkelijk tussen partijen overeengekomen specificaties en evenmin op grond van kleine fouten. Voorts mag acceptatie niet worden geweigerd wegens aspecten van de programmatuur die uitsluitend subjectief kunnen worden beoordeeld, zoals het ontwerp van gebruikersinterfaces.
- h.7 Indien programmatuur in fases en/of gedeelten ontwikkeld, geleverd, geïnstalleerd, geïmplementeerd en/of geconfigureerd en getest wordt en een bepaalde fase en/of gedeelte niet wordt geaccepteerd, heeft dit geen gevolgen voor de acceptatie van een eerdere fase en/of ander gedeelte.
- h.8 Door acceptatie van programmatuur is Deloitte volledig gekweten van haar verplichtingen.
- (i) De keuze voor de aanschaf van bepaalde apparatuur is voor risico van Cliënt. Deloitte garandeert nimmer dat apparatuur geschikt is voor het door Cliënt beoogde gebruik.

19.b Verplichtingen van Deloitte

- (a) Deloitte zal de Diensten uitvoeren met inachtneming van de zorgvuldigheid die van een redelijk handelend en redelijk bekwaam professionele dienstverlener mag worden verwacht en wijst alle overige uitdrukkelijke en stilzwijgende garanties van de hand, behoudens indien en voor zover Deloitte zich ingevolge de Opdrachtbevestiging jegens de Cliënt uitdrukkelijk heeft verplicht

een bepaald resultaat te bewerkstelligen en het te behalen resultaat exact is omschreven. Afspraken omtrent service-levels en beschikbaarheid kunnen uitsluitend schriftelijk worden overeengekomen.

- (b) Deloitte is verplicht door Cliënt tijdig gegeven nuttige instructies op te volgen, indien dit schriftelijk is overeengekomen. Deloitte is niet verplicht instructies op te volgen die een wijziging van of een aanvulling op de aard of de omvang van de Diensten tot gevolg heeft.
- (c) Deloitte garandeert niet dat de Diensten foutloos en zonder oponthoud worden verricht. Indien gebreken in de Deliverables het rechtstreekse gevolg zijn van producten, programmatuur, gegevensdragers, procedures of operationele handelingen waarvoor Deloitte ingevolge de Opdracht uitdrukkelijk verantwoordelijk is, zal Deloitte de Diensten opnieuw verrichten en de gebreken naar beste vermogen herstellen, onder voorwaarde dat Cliënt Deloitte zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen een week na ontvangst van de Deliverables, schriftelijk en gespecificeerd over de gebreken heeft geïnformeerd. Indien Deloitte niet voor de gebreken verantwoordelijk is, zal Deloitte de kosten van het opnieuw verrichten van de Diensten tegen de overeengekomen of haar gangbare tarieven aan Cliënt in rekening brengen. Cliënt heeft ter zake van gebreken in de Deliverables uitsluitend de in dit lid genoemde rechten. Deloitte zal Fouten in de ontwikkeling, levering, installatie, implementatie of configuratie die krachtens de Opdracht tot haar verantwoordelijkheid behoren binnen redelijke termijn herstellen, onder voorwaarde dat Deloitte binnen zes weken na levering dan wel, indien tussen partijen een acceptatietest is overeengekomen, binnen zes weken na acceptatie een schriftelijk rapport heeft ontvangen, waarin de Fouten gespecificeerd zijn benoemd. Deloitte garandeert niet dat de programmatuur vrij van storingen, Fouten of andere gebreken zal functioneren of dat alle Fouten en andere gebreken hersteld zullen worden. Tenzij schriftelijk anders is overeengekomen, worden herstelwerkzaamheden niet kosteloos uitgevoerd.

Deloitte mag reparatiekosten in rekening brengen tegen de overeengekomen tarieven dan wel, bij gebreke daarvan, tegen haar gebruikelijke tarieven:

- (i) indien Cliënt veranderingen in de programmatuur heeft aangebracht of heeft laten aanbrengen zonder schriftelijke toestemming van Deloitte, welke toestemming niet op onredelijke gronden zal worden geweigerd,

- (ii) indien er sprake is van foutief of oneigenlijk gebruik door Cliënt of van andere oorzaken die buiten de redelijke invloedssfeer van Deloitte zijn gelegen, dan wel
- (iii) indien de fouten tijdens en/of vóór de overeengekomen acceptatietest hadden kunnen worden geconstateerd.

Deloitte is niet verantwoordelijk voor het herstel van beschadigde of verloren gegane gegevens. Fouten worden hersteld op een door Deloitte te bepalen locatie. Deloitte is gerechtigd tijdelijke oplossingen, programma-omleidingen of probleemvermijdende beperkingen in de programmatuur aan te brengen. Deloitte heeft geen verplichtingen met betrekking tot het herstellen van Fouten die na afloop van bovenbedoelde redelijke termijn zijn gemeld, tenzij partijen een onderhoudsovereenkomst zijn aangegaan waarin een dergelijke herstellplicht is opgenomen.

- (d) Tenzij schriftelijk anders overeengekomen, gelden eventuele resultaatsverplichtingen met betrekking tot mijlpalen, budgetten of vaste honoraria onder voorwaarde dat Deloitte de Diensten ongehinderd en ongestoord kan uitvoeren en dat zich geen feiten of omstandigheden voordoen buiten de redelijke invloedssfeer van Deloitte waardoor de Diensten onderbroken of gehinderd worden. Deloitte is gerechtigd om plannings en vergoedingen aan te passen voor zover zulks het gevolg is van feiten of omstandigheden buiten haar redelijke invloedssfeer en waardoor de Diensten onderbroken of gehinderd worden.
- (e) Ingeval van een in de tijd gefaseerd project neemt Deloitte eerst een aanvang met de Diensten die van een fase deel uitmaken wanneer Cliënt de resultaten van de vorige fase schriftelijk heeft goedgekeurd.
- (f) Deloitte levert eventueel te ontwikkelen programmatuur aan Cliënt in het overeengekomen format en op de overeengekomen gegevensdrager en installeert, implementeert en configureert programmatuur zoveel mogelijk conform de op schrift gestelde specificaties, waarbij installatie door Deloitte uitsluitend plaatsvindt wanneer schriftelijk is overeengekomen dat de installatie door Deloitte zal worden verzorgd.
- (g) Ingeval Cliënt Deloitte heeft opgedragen om programmatuur te onderhouden of wanneer onderhoud in de gebruiksvergoeding voor de programmatuur is begrepen:
- g.1 dient Cliënt Deloitte gespecificeerd in kennis te stellen van geconstateerde Fouten in de programmatuur, een en ander conform de overeengekomen dan wel bij Deloitte gebruikelijke procedures.

- g.2 Na ontvangst van deze kennisgeving zorgt Deloitte naar beste vermogen voor herstel van de Fouten en/of redelijke verbeteringen in latere versies van de programmatuur. Afhankelijk van de vereiste spoed worden de resultaten op een door Deloitte te bepalen wijze en binnen een door haar vast te stellen termijn aan Cliënt geleverd. Deloitte is gerechtigd tijdelijke oplossingen, programma-omleidingen of probleemvermijdende beperkingen in de programmatuur aan te brengen.
- g.3 Deloitte levert verbeterde versies van de programmatuur aan Cliënt wanneer deze beschikbaar komen. Na verloop van drie maanden na het beschikbaar komen van een verbeterde versie is Deloitte niet langer verplicht om Fouten in de oude versie te herstellen of om een oude versie te ondersteunen. Bij levering van een versie met nieuwe opties en functies kan Deloitte verlangen dat Cliënt een nieuwe overeenkomst met Deloitte sluit en opnieuw een vergoeding voor de levering van de nieuwere versie betaalt.
- g.4 Tenzij uitdrukkelijk anders overeengekomen zal Cliënt gecorrigeerde programmatuur of een nieuwere versie zelf installeren en inregelen en zelf de parameters daarvoor ontwerpen en de in dit verband gebruikte apparatuur en gebruikersomgeving alsmede werkmethoden zo nodig aanpassen. Tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen, is Deloitte niet verplicht om gegevens te converteren.
- g.5 Herstel van beschadigde of verloren gegane gegevens is nooit in het onderhoud begrepen.
- (h) Deloitte verstrekt aan Cliënt het in de Opdracht vermelde aantal exemplaren van de Documentatie.
- (i) Indien Cliënt niet tegelijkertijd met een overeenkomst voor ontwikkeling en/of levering van programmatuur een onderhoudsovereenkomst met Deloitte sluit, kan niet van Deloitte worden verlangd dat zij op een later tijdstip alsnog een onderhoudsovereenkomst sluit.
- (j) Bij gebreke aan een uitdrukkelijk overeengekomen factureringsschema geldt dat alle bedragen voor het onderhoud van programmatuur verschuldigd zijn voordat de onderhoudstermijn aanvangt.

20. Beëindiging

- (a) Beëindiging van de Opdracht heeft geen terugwerkende kracht. Bedragen die vóór de beëindiging door Deloitte in rekening zijn gebracht in verband met reeds door haar naar behoren verrichte Diensten, blijven met inachtneming van het bepaalde in de

vorige zin volledig verschuldigd en worden op het moment van beëindiging onmiddellijk opeisbaar.

- (b) Bij beëindiging van de Opdracht wegens het verlies van het vrije beheer over een aanmerkelijk deel van het vermogen van Cliënt of (het aanvragen van) surseance van betaling of faillissement is Deloitte niet verplicht om bedragen die zij van Cliënt heeft ontvangen te restitueren of wegens de beëindiging schadevergoeding te betalen. Ingeval van ontbinding van Cliënt komt het aan Cliënt verleende gebruiksrecht op de programmatuur te vervallen.

21. Eigendom en intellectuele eigendomsrechten

- (a) Alle Deliverables blijven eigendom van Deloitte totdat alle bedragen die Cliënt verschuldigd is voor de ingevolge de Opdracht geleverde of te leveren goederen c.q. te verrichten of verrichte werkzaamheden, alsmede alle overige bedragen die Cliënt verschuldigd is wegens niet-nakoming van diens betalingsverplichting, volledig aan Deloitte zijn voldaan.
- (b) Het risico van verlies, diefstal of schade aan materialen, producten, programmatuur of gegevens die het onderwerp zijn van de Opdracht, gaat over op Cliënt op het moment dat deze feitelijk aan Cliënt of aan een door Cliënt aangewezen derde ter beschikking zijn gesteld.
- (c) Het is Cliënt verboden om veranderingen aan te brengen in aanduidingen op de Deliverables waaronder mede begrepen programmatuur, websites, databases, gegevensdragers, apparatuur of materiaal betreffende de vertrouwelijke aard of betreffende auteursrechten, handelsmerken of overige intellectuele of industriële eigendomsrechten, dan wel deze aanduidingen te verwijderen.
- (d) Het is Cliënt verboden om door Deloitte technische maatregelen getroffen ter bescherming van de programmatuur of met het oog op de overeengekomen beperking van de duur van het gebruiksrecht op de programmatuur, te verwijderen of te omzeilen. Indien Cliënt als gevolg van beveiligingsmaatregelen geen backup van de programmatuur kan maken, zal Deloitte desgevraagd aan Cliënt een backup verstrekken.
- (e) Tenzij Deloitte een backup van de door haar geleverde programmatuur aan Cliënt verstrekt, mag Cliënt één backup van de programmatuur maken, welke backup uitsluitend mag worden gebruikt in geval van onvrijwillig verlies van of schade aan de programmatuur. Deze backup mag uitsluitend worden geïnstalleerd na onvrijwillig verlies of schade. De backup dient dezelfde labels en auteursrechtelijke aanduidingen te hebben als

de oorspronkelijke versie.

- (f) Met inachtneming van de overige bepalingen in de Algemene Voorwaarden is Cliënt gerechtigd om Fouten in de door Deloitte geleverde programmatuur te herstellen, indien dit nodig is voor het beoogde gebruik van de programmatuur.
 - (g) Ingeval Deloitte door Cliënt is ingeschakeld voor de ontwikkeling van (maatwerk-)programmatuur, verleent Deloitte aan Cliënt een niet-exclusief gebruiksrecht op de programmatuur. Cliënt dient zich te allen tijde strikt te houden aan de tussen partijen overeengekomen gebruiksbeperkingen.
 - g.1 Met inachtneming van de overige bepalingen in de Algemene Voorwaarden omvat het gebruiksrecht van Cliënt uitsluitend het recht om de (maatwerk-)programmatuur te laden en in werking te hebben.
 - g.2 Cliënt mag de (maatwerk-)programmatuur uitsluitend binnen de eigen onderneming of organisatie gebruiken op een enkele server of computer en voor het specifieke aantal of soort gebruikers of terminals waarvoor het gebruiksrecht is verleend. Voor zover niet anders is overeengekomen, geldt dat de server of computer van Cliënt waarop de programmatuur voor de eerste maal wordt gebruikt en het aantal terminals dat op dat moment op deze server of computer is aangesloten, geacht wordt de server of computer en het aantal terminals te zijn waarvoor het gebruiksrecht is verleend. Ingeval een storing optreedt in bovenbedoelde server of computer, mag de programmatuur gedurende de storing op een andere server of computer worden gebruikt. Het gebruiksrecht kan voor meer dan één server of computer worden verleend, voor zover dit uitdrukkelijk uit de Opdrachtbevestiging blijkt.
 - g.3 Het gebruiksrecht is niet overdraagbaar. Het is Cliënt verboden om de programmatuur en de gegevensdragers waarop de programmatuur is opgeslagen, te verkopen, te verhuren, in sublicentie te geven of te vervreemden, beperkte rechten op de programmatuur of deze gegevensdragers te vestigen, deze op welke wijze en voor welke doeleinden dan ook aan derden te verstrekken, derden al dan niet op afstand toegang tot de programmatuur te verlenen, dan wel de programmatuur ten behoeve van hosting aan derden te verstrekken, zelfs niet wanneer de programmatuur uitsluitend door die derde ten behoeve van Cliënt wordt gebruikt. Het is Cliënt verboden veranderingen in de programmatuur aan te brengen, behoudens in verband met het herstel van Fouten.
 - g.4 Het is Cliënt verboden om de programmatuur te gebruiken voor het verwerken van gegevens voor derden ("time-sharing"). De broncode van de programmatuur en de technische documentatie die tijdens de ontwikkeling van de programmatuur gegenereerd wordt, worden niet aan Cliënt beschikbaar gesteld, zelfs niet wanneer Cliënt bereid is om hiervoor een financiële vergoeding te betalen. Cliënt is ermee bekend dat de broncode vertrouwelijk van aard is en dat deze bestaat uit bedrijfsgeheimen van Deloitte.
 - g.5 Cliënt dient alle exemplaren van de programmatuur die hij onder zich heeft, onmiddellijk na afloop van het gebruiksrecht op de programmatuur aan Deloitte te retourneren. Indien partijen zijn overeengekomen dat Cliënt de betreffende exemplaren na afloop van het gebruiksrecht dient te vernietigen, zal Cliënt van deze vernietiging onmiddellijk schriftelijk mededeling doen aan Deloitte.
 - (h) Tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen, erkent Cliënt dat Deloitte in verband met de uitvoering van de Diensten programmatuur kan leveren waarop geheel of gedeeltelijk een programmatuurlicentie van derden of een open source-licentie van toepassing is. Cliënt en Deloitte dienen hun verplichtingen ingevolge deze licenties na te komen en onthouden zich over en weer van gedragingen als gevolg waarvan de ander in gebreke blijft met diens verplichtingen uit hoofde van die licenties. Niets in de Opdracht zal Deloitte belemmeren aan de verplichtingen te voldoen, die naar het oordeel van Deloitte uit geldende programmatuurlicenties van derden of open source-licenties voortvloeien.
22. **Beperking van aansprakelijkheid**
- (a) Onverminderd het bepaalde in de leden a, c, d en e van artikel 6 van de Algemene Voorwaarden gaat Cliënt ermee akkoord dat Deloitte jegens Cliënt niet aansprakelijk is voor Schade voor zover deze meer bedraagt dan één maal de vergoedingen die Cliënt uit hoofde van de desbetreffende Opdracht aan Deloitte heeft betaald, zulks tot maximaal de vergoedingen die op grond van de betreffende Opdracht over (de laatste) zes maanden zijn betaald ingeval de Opdracht een looptijd heeft van meer dan zes maanden.
23. **Computerdiensten bestaande uit geautomatiseerde gegevensverwerking met gebruikmaking van door Deloitte beheerde programmatuur en apparatuur**
- (a) Deloitte levert uitsluitend computerdiensten in opdracht van Client. Indien Deloitte computerdiensten levert op grond van een rechtsgeldige beslissing van een overheidsinstantie, toezichthouder en/of bevoegde rechter met betrekking tot informatie van Cliënt of diens werknemers, zullen alle

daaruit voortvloeiende kosten aan Cliënt in rekening worden gebracht. Deloitte levert de computerdiensten met de vereiste zorgvuldigheid conform de met Cliënt schriftelijk overeengekomen procedures en afspraken.

- (b) Cliënt zal alle door Deloitte te verwerken gegevens overeenkomstig de door Deloitte te bepalen specificaties prepareren en aan Deloitte verstrekken. Cliënt verstrekt de te verwerken gegevens en haalt de resultaten van de verwerking op op de locatie waar de computerdiensten door Deloitte worden verricht. Transport en verzending op welke wijze dan ook geschieden voor risico en rekening van Cliënt, zelfs wanneer deze door Deloitte wordt uitgevoerd of geregeld.
- (c) Cliënt garandeert te allen tijde de juistheid en volledigheid van alle aan Deloitte ter uitvoering van de computerdiensten verstrekte materialen, gegevens, programmatuur, procedures en aanwijzingen en garandeert voorts dat alle aan Deloitte verstrekte gegevensdragers voldoen aan de specificaties van Deloitte.
- (d) Deloitte kan wijzigingen aanbrengen in de inhoud of de omvang van de computerdiensten. Indien deze wijzigingen een verandering van de procedures bij Cliënt tot gevolg hebben, zal Deloitte dit zo spoedig mogelijk aan Cliënt melden en komen de kosten van deze verandering voor rekening van Cliënt. In dat geval kan Cliënt de Opdracht uiterlijk op de dag waarop de wijziging van kracht wordt, schriftelijk beëindigen, tenzij de wijziging verband houdt met veranderingen in toepasselijke wet- of overige regelgeving dan wel Deloitte de kosten van de wijziging op zich neemt.
- (e) Deloitte zal er naar beste vermogen voor zorgen dat de door haar bij de uitvoering van de computerdiensten gebruikte programmatuur tijdig wordt aangepast aan wijzigingen van bij de uitvoering van de Opdracht in acht te nemen Nederlandse wet- en regelgeving. Op verzoek verleent Deloitte tegen haar gebruikelijke tarieven advies aan Cliënt omtrent de gevolgen van deze aanpassingen voor Cliënt.
- (f) Deloitte vrijwaart Cliënt voor alle vorderingen van derden wegens een vermeende inbreuk door programmatuur, websites, databases, apparatuur of overige door Deloitte zelf ontwikkelde materialen op een in Nederland geldend intellectueel- of industrieel eigendomsrecht, mits Cliënt Deloitte onmiddellijk schriftelijk van het bestaan en de inhoud van die vordering in kennis stelt en de afhandeling daarvan geheel aan Deloitte overlaat, met inbegrip van het treffen van een eventuele schikking. Cliënt dient daartoe de nodige volmachten, informatie

en medewerking aan Deloitte te verlenen, zodat Deloitte tegen deze vorderingen – zo nodig namens Cliënt – verweer kan voeren.

Deze vrijwaringsverplichting vervalt wanneer de vermeende inbreuk betrekking heeft op (i) materiaal dat door Cliënt voor gebruik, bewerking, verwerking of integratie aan Deloitte is verstrekt, dan wel op (ii) door of namens Cliënt aangebrachte veranderingen in de programmatuur, website, databases, apparatuur of overige materialen. Indien uit een onherroepelijk vonnis blijkt dat de programmatuur, websites, databases, apparatuur of overige door Deloitte zelf ontwikkelde materialen inbreuk oplevert/opleveren op de intellectuele- of industriële-eigendomsrechten van derden, dan wel indien het naar het oordeel van Deloitte waarschijnlijk is dat van een dergelijke inbreuk sprake is, zal Deloitte zo mogelijk ervoor zorgen dat Cliënt ongestoord gebruik kan blijven maken van de geleverde goederen, of van andere functioneel gelijkwaardige programmatuur, websites, apparatuur of materialen, bijvoorbeeld door de inbreukmakende onderdelen aan te passen of ten behoeve van Cliënt een gebruiksrecht te verwerven. Indien het naar het oordeel van Deloitte niet mogelijk is om ervoor te zorgen dat Cliënt ongestoord gebruik kan blijven maken van de geleverde goederen, dan wel zulks voor Deloitte onredelijk bezwarend is (financieel of anderszins), zal Deloitte de geleverde goederen terugnemen en de aanschafkosten onder aftrek van een redelijke gebruiksvergoeding terugbetalen. Deloitte beslist hieromtrent eerst na overleg met Cliënt. Overige of meer omvattende aansprakelijkheids- of vrijwaringsverplichtingen van Deloitte wegens inbreuk op de intellectuele- of industriële-eigendomsrechten van derden worden volledig uitgesloten, met inbegrip van aansprakelijkheids- en vrijwaringsverplichtingen van Deloitte voor inbreuk als gevolg van het gebruik van door Deloitte geleverde programmatuur, websites, databases, apparatuur en/of materiaal (i) in een niet door Deloitte gewijzigde vorm, (ii) in samenhang met niet door Deloitte geleverde of verstrekte goederen of programmatuur, dan wel (iii) op een andere wijze dan waarvoor de apparatuur, programmatuur, websites, databases en/of overig materiaal is/zijn bedoeld of ontwikkeld.

- (g) Cliënt garandeert dat er geen rechten van derden zijn die in de weg staan aan het ter beschikking stellen van apparatuur, programmatuur, materiaal voor websites (visueel materiaal, tekst, muziek, domeinnamen, logo's etc.), databases of overig materiaal, inclusief conceptversies, aan Deloitte ten behoeve van gebruik, bewerking, installatie of integratie (bijvoorbeeld in een website). Cliënt vrijwaart Deloitte voor alle vorderingen wegens vermeende inbreuk op de rechten van derden als gevolg van bedoelde levering, gebruik, bewerking, installatie of verwerking.

C: Aanvullende voorwaarden betreffende (tijdelijke) detachering van medewerkers

Dit hoofdstuk C van de Algemene Voorwaarden is naast hoofdstuk A en/of B van toepassing op Opdrachten waarbij Deloitte-medewerkers gedurende een bepaalde periode aan Cliënt ter beschikking worden gesteld om onder leiding en toezicht van Cliënt te werken. Ingeval van strijd met het bepaalde in hoofdstuk A of B heeft het bepaalde in hoofdstuk C voorrang.

Definities:

"Deloitte-medewerker(s)" betekent werknemer(s) of gevolmachtigde(n) (man/vrouw) van Deloitte die ingevolge de Opdracht bij Cliënt is/zijn geïntroduceerd.

"Gedetacheerd Personeel" betekent Deloitte-medewerkers die uit hoofde van de Opdracht tijdelijk ter beschikking van een Cliënt worden gesteld om onder leiding en toezicht van Cliënt te werken.

"Gedetacheerde" betekent een specifieke persoon die deel uitmaakt van het Gedetacheerde Personeel.

Onder **"Detachering"** wordt verstaan (de duur van) de ter beschikking stelling van een Deloitte-medewerker om onder leiding en toezicht van Cliënt te werken.

24. Aard van de Diensten

- (a) Op grond van een detacheringsoopdracht introduceert Deloitte een of meer Deloitte-medewerkers die aan de door Cliënt gestelde eisen voldoen bij Cliënt. Indien Cliënt een of meer van deze Deloitte-medewerkers accepteert, zullen de desbetreffende Gedetacheerden onder leiding en toezicht van Cliënt voor Cliënt gaan werken gedurende de periode en tegen de geldende uurtarieven vermeld in de Opdrachtbevestiging. Cliënt is bij uitsluiting verantwoordelijk voor (alle beslissingen in verband met) werkzaamheden die door het Gedetacheerde Personeel zijn verricht, met inbegrip van adviezen of aanbevelingen, de (eventuele) implementatie daarvan of de realisatie van een bepaalde doelstelling.
- (b) Deloitte verstrekt geen advies, spreekt geen oordeel uit en geeft geen vorm van assurance in relatie tot de onderneming van Cliënt of anderszins door het ter beschikking stellen van Gedetacheerd Personeel aan Cliënt.

25. Verplichtingen van partijen

25.a Verplichtingen van Cliënt

- (i) Cliënt dient zich te onthouden van gedragingen die nadelige gevolgen kunnen hebben en zich maximaal in te spannen voor een behoorlijke nakoming van de (wettelijke) verplichtingen van Deloitte als werkgever van Gedetacheerd Personeel. Cliënt zal aan Gedetacheerden geen mededelingen doen omtrent het dienstverband van een Gedetacheerde bij Deloitte of omtrent de opschorting of beëindiging daarvan.
- (ii) Cliënt informeert het Gedetacheerde Personeel naar behoren over de interne regels van Cliënt betreffende de wijze waarop men zich op de locatie van Cliënt dient te gedragen, waaronder mede begrepen: toegang en beveiliging, integriteit, gebruik van (computers en andere) apparatuur, veiligheidsvoorschriften en -maatregelen, milieubeleid en eventueel geldende gedragscodes.

25.b Verplichtingen van Deloitte

- (i) Deloitte garandeert dat zij gedurende de looptijd van de Opdracht een arbeidsovereenkomst met de Gedetacheerde in stand zal houden.
- (ii) Deloitte verstrekt op eerste verzoek een schriftelijke verklaring aan Cliënt dat alle verschuldigde lonen, belastingen en sociale lasten met betrekking tot de Gedetacheerden zijn voldaan.
- (iii) Deloitte zal Deloitte-medewerkers niet aanmoedigen of steunen om een vordering tegen Cliënt in te stellen op grond van een vermeende arbeidsrelatie tussen Cliënt en Gedetacheerd Personeel, behoudens wanneer Cliënt en het Gedetacheerde Personeelslid kennelijk wederkerig overeenstemming hebben bereikt over een tussen hen te sluiten arbeidsovereenkomst.
- (iv) Voor het opnemen van vakantiedagen door Gedetacheerd Personeel is voorafgaande toestemming nodig van Cliënt, welke toestemming niet op onredelijke gronden zal worden onthouden.

26. Achtergrondonderzoek, toezicht en vervanging

- (a) Deloitte zal – ten behoeve van een achtergrondonderzoek voorafgaande aan de start van het project of de werkzaamheden als vermeld in de Opdracht – informatie aan Cliënt verstrekken over de vaardigheden en kennis van de geselecteerde kandidaten (b.v. curriculum vitae), waaronder mede begrepen hun naam en BSN-nummer, waarbij Deloitte ervoor zorg draagt dat Deloitte-medewerkers hiervan volledig op de hoogte zijn en uitdrukkelijk met een dergelijk achtergrondonderzoek hebben ingestemd.
- (b) Ingeval een kandidaat niet door deze screening komt of anderszins voor of tijdens de Opdracht niet aanvaardbaar is voor Cliënt, heeft Cliënt recht op vervanging van deze kandidaat overeenkomstig onderstaande vervangingsprocedure, dan wel is Cliënt – bij gebreke van een geschikte vervanger – gerechtigd de Opdracht met betrekking tot die kandidaat te beëindigen.
- (c) Cliënt is gerechtigd een Gedetacheerde binnen vijf (5) werkdagen na ontvangst van de informatie als bedoeld in het vorige lid af te wijzen, onder vermelding van de redenen van de afwijzing. Onverminderd het bepaalde in artikel 28 sub d en e van de Algemene Voorwaarden zal Deloitte zich inspannen zo spoedig mogelijk een andere kandidaat voor te stellen. Indien Gedetacheerd Personeel meer dan twee (2) weken achtereenvolgens afwezig is, zal Deloitte – behoudens een goedgekeurde vakantie – de desbetreffende Gedetacheerde op eerste schriftelijke verzoek van Cliënt vervangen, onverminderd het bepaalde in artikel 28 leden d en e van de Algemene Voorwaarden.
- (d) Cliënt houdt toezicht op het functioneren van het Gedetacheerde Personeel. Ingeval een Gedetacheerde de aan hem opgedragen werkzaamheden niet binnen redelijke termijn en conform redelijke normen verricht, zal Cliënt alle redelijke maatregelen treffen die nodig zijn zulks te corrigeren. Indien Cliënt hier niet in slaagt, zal Deloitte onverminderd het bepaalde in artikel 28 leden d en e van de Algemene Voorwaarden overgaan tot vervanging van de niet-functionerende Gedetacheerde.
- (e) Indien Cliënt aan Deloitte meldt dat een Gedetacheerde de opgedragen werkzaamheden niet binnen een redelijke termijn en conform redelijke normen verricht, is onderstaande procedure van toepassing. Na Deloitte schriftelijk of per e-mail te hebben gewaarschuwd, is Cliënt gerechtigd te verlangen dat de Gedetacheerde binnen twee (2) weken na een schriftelijk verzoek daartoe wordt vervangen.
- (f) In geval van ernstig wangedrag van een Gedetacheerde is Cliënt gerechtigd deze persoon met onmiddellijke ingang te verwijderen, hetgeen Cliënt onverwijld schriftelijk aan Deloitte

dient te bevestigen onder vermelding van de bijzonderheden.

Onverminderd het bepaalde in artikel 28 leden d en e van de Algemene Voorwaarden zal Deloitte medewerking verlenen aan deze verwijdering en de desbetreffende persoon in voorkomende gevallen voor zover mogelijk onmiddellijk vervangen.

- (g) In geval Deloitte binnen een voor beide partijen acceptabele termijn geen geschikte vervanger kan vinden, hebben beide partijen het recht het resterende gedeelte van de Opdracht ten aanzien van de desbetreffende Gedetacheerde te beëindigen.
- (h) Cliënt is aan Deloitte geen vergoeding verschuldigd in verband met vacatures die ontstaan in afwachting van de vervanging van Gedetacheerden naar aanleiding van een gegrond verzoek tot vervanging als bedoeld in de voorgaande leden.

27. Intellectuele Eigendomsrechten

- (a) Tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen, zijn alle ingevolge de Opdracht door Gedetacheerden vervaardigde werkproducten uitsluitend bestemd voor intern gebruik bij Cliënt (en diens groepsmaatschappijen).
- (b) Cliënt is gerechtigd werkproducten die door Gedetacheerd Personeel zijn vervaardigd aan te passen of daarin wijzigingen aan te brengen en de naam van de Gedetacheerde(n) te verwijderen van het door hem vervaardigde werkproduct, indien dit redelijkerwijze nodig of wenselijk is.
- (c) Cliënt is ervoor verantwoordelijk en garandeert dat hij alle programmatuurlicenties heeft verkregen die tijdens de Detachering nodig zijn. Aan Cliënt wordt ingevolge de Opdracht geen gebruiksrecht verleend op programmatuur die eigendom is van Deloitte of die rechtsgeldig aan haar in licentie is gegeven, tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen.

28. Beperking van aansprakelijkheid

- (a) Onverminderd het bepaalde in de leden a, c, d en e van artikel 6 van de Algemene Voorwaarden gaat Cliënt ermee akkoord dat Deloitte jegens Cliënt niet aansprakelijk is voor Schade voortvloeiende uit gedragingen van Gedetacheerden tijdens de Detachering en wordt Deloitte door Cliënt gevrijwaard van alle Claims en schadeloos gesteld voor alle Schade, waaronder mede begrepen Claims van derden. Cliënt is verplicht zich voldoende te verzekeren met betrekking tot Gedetacheerd Personeel.
- (b) Onverminderd het bepaalde in de leden a, c, d en e van artikel 6 van de Algemene Voorwaarden gaat Cliënt ermee akkoord dat Deloitte jegens Cliënt niet aansprakelijk is voor Schade voortvloeiende uit gedragingen van Gedetacheerden tijdens de

Detachering, voor zover die schade meer bedraagt dan één maal de vergoedingen die ingevolge de desbetreffende Opdracht in verband met de desbetreffende Gedetacheerde door de Cliënt zijn voldaan, zulks tot maximaal de vergoedingen die op grond van een detacheringsoopdracht over een periode van (de laatste) zes maanden zijn betaald, indien die overeenkomst een looptijd heeft van meer dan zes maanden, en dat Cliënt Deloitte vrijwaart van alle Claims en schadeloos stelt voor alle Schade waaronder mede begrepen Claims van derden die dit maximum overschrijden, indien onherroepelijk in rechte komt vast te staan dat deze Schade is toe te rekenen aan een door Deloitte gegeven verkeerde voorstelling van zaken ten aanzien van de opleiding, ervaring of formele kwalificaties van de desbetreffende Gedetacheerde; deze beperking geldt niet indien de verkeerde voorstelling van zaken opzettelijk door Deloitte is gecreëerd dan wel sprake is van bewuste roekeloosheid van Deloitte ter zake.

- (c) Deloitte vrijwaart Cliënt en stelt Cliënt schadeloos met betrekking tot alle vorderingen, schade en kosten die verband houden met de niet-nakoming door Deloitte van haar verplichting om het aan een Gedetacheerde verschuldigde loon, emolumenten en de in verband daarmee verschuldigde, belastingen en premies te betalen.
- (d) Cliënt gaat ermee akkoord dat Deloitte niet verplicht is tot of verantwoordelijk of aansprakelijk is voor de instandhouding van het dienstverband met een Gedetacheerde. Ingeval van beëindiging van de relatie met een Gedetacheerde zal Deloitte Cliënt daarvan zo spoedig mogelijk in kennis stellen en heeft Cliënt recht op vervanging.
- (e) Deloitte aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het niet (of niet tijdig) beschikbaar stellen van een vervanger voor een Gedetacheerde.

Deloitte
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Telefoon: (0)88 288 2888
Fax: (0)88 288 9909
www.deloitte.nl

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee, and its network of member firms, each of which is a legally separate and independent entity. Please see www.deloitte.com/about for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, tax, consulting, and financial advisory services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 140 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 169,000 professionals are committed to becoming the standard of excellence.